

Anu Gretschel

NUORISOTALO MAHDOLLISTAVANA LÄHIYHTEISÖNÄ: nuorten näkökulma

nuorisosaasiainkeskus
HELSINGIN KAUPUNKI

Julkaisuja 03/2011

Anu Gretschel

**NUORISOTALO
MAHDOLLISTAVANA
LÄHIYHTEISÖNÄ:
nuorten näkökulma**

SISÄLLYS

Copyright © Anu Gretschel & Helsingin kaupungin nuorisosiainkeskus & Nuorisotutkimusverkosto | Nuorisotutkimusseura.

Helsingin kaupungin nuorisosiainkeskus, julkaisu 3/2011 & Nuorisotutkimusverkosto | Nuorisotutkimusseura, verkkojulkaisu 41.

ISBN 978-951-9245-07-2.

Helsinki 2011.

Kansi ja taitto: Hannu Nieminen

Paino: Aksidenssi Oy

Tämä kirja on painettu ympäristöystävälliselle paperille.

Esipuhe	4
Johdanto	6
Nuorisotyön palvelujen kehittämisestä nuorten kanssa	7
Nuorten osallisuuden määrittelyä	9
Tutkimusprosessin monivaiheisuus	11
Nuorten olemisesta ja tekemisestä nuorisotalolla	15
Nuorten näkemys nuoriso-ohjaajien toimintaan	18
Nuorten nimeämät arjen esteet toimijuuden ottamiselle	21
Uusien nuorten on vaikea tulla nuorisotalolle	21
Nuorisotaloyhteisön tila on liian heikko: on riski ottaa toimijuutta	24
Nuoriso-ohjaajien kasvatustote ei ole osallistava	28
Luotu talodemokraattinen järjestelmä rajoittaa liikaa nuorten vapautta toimia	30
11 erilaista taloa: Mitä aineisto antaa toimivien yhteisöjen kehittämiseksi?	33
Talokohtaiset diagnoosit: talot 1–5	33
Talokohtaiset diagnoosit: talot 6–11	35
Tutkimuksen jatkosta	38
Pohdinta	39

ESIPUHE

”Elämä nuorisotalossa on jatkuvaa neuvottelua sen välillä, olenko toimimatta vai tartunko toimimiseen”, kirjoittaa Anu Gretschel sukeltaessaan tutkimustiimeineen nuorisotalojen mikromaailmaan – nuorten keskinäisiin sekä nuorten ja nuoriso-ohjaajien välisiin suhteisiin. Sellaista yhteisöllisyyden tilaa, jossa nuoret näyttäytyisivät ammattitaitoisten ohjaajien innostamana aktiivisina toimijoina ja osallistujina, ei synny kovin helposti. Epäkunnioittava (dissaava) puhe, nuorisoryhmien väliset jännitteet ja vähäinen sitoutuminen nuorisotaloon tekevät varsinkin asioita toteuttavien nuorten vapaaehtoisryhmien ja talotoimikuntien työstä vaikeaa. Kirja kuvaa uskottavasti valtataistelua nuorisotalon vakiokävijöiden ja uusien tulijoiden välillä: ”Nuorisotalot ovat väistämättä aina jonkun porukan valtaamia.” Tästä syntyy yhteisöllistämisen paradoksi: mitä ryhmäytyneempiä vakiokävijät ovat, sitä poissulkevampi nuorisotalo voi olla suhteessa uusiin kävijöihin. Gretschelin mukaan ryhmäytyksestä ei kuitenkaan saa luopua. Sitä pitää vain uudistaa uusia nuoria vastaanottavammaksi.

Kritiikki kohdistuu myös nuoriso-ohjaajiin, jotka tuntuvat rajoittavan nuorten osallistumismahdollisuudet pieniin tai näennäisiin asioihin. Perustellusti voikin kysyä, miksi nuoret eivät voi systemaattisesti olla mukana tekemässä nuorisotalojen toiminta- ja taloussuunnitelmaa, haastattelemassa uusia työnhakijoita tai tekemässä ohjaajien kanssa vuosittaisia toimintaympäristön kartoituksia? Tai onko tämä se demokraattisen nuorisotyön ihanne, myös nuorten itsensä kannalta?

Tutkimus kuvaa nuorten puheiden kautta vastustamattomalla tavalla sitä vaikeuksien kimppua, jonka kanssa nuoriso-ohjaajat joutuvat kamppailemaan yrittäessään toteuttaa organisaatioidensa osallisuusstrategioita. Avoimen nuorisotalotoiminnan kävijöitä pitäisi aktivoida yhteisölliseen demokraattiseen toimintaan, viime kädessä myös talotoimikuntien työhön. Nuorten puheiden elävän kuvauksen lisäksi tutkija osoittaa analyyttisellä otteellaan ne esteet, joita ensisijaisesti pitäisi lähteä purkamaan. Tätä työtä tutkimuskunnissa parhaillaan tehdään pitkälti tutkimuksen esille nostamien havaintojen innoittamana.

Nuorten näkökulmista välittyvä kuva siitä, että aktiivinen toiminta varsinkin talotoimikunnissa ei oikein vedä. Tässä asiassa ohjaajien tehtävä on – heidän omaa ilmaisuaan käyttäen – ”jatkuva vääntäminen”. Sen lisäksi, että nuoria innostetaan edustuksellisen demokratian toimintatapoihin, on panostettava kaikkeen sellaiseen toimintaan, joka tukee nuorten itsensä näköistä kansalaistoimintaa – myös sellaista yhteistä tekemistä, joka aikuisen katseen alla saattaa näyttää passiiviselta ei-toiminnalta. On parannettava nuorten vuorovaikutustaitoja, empatiaa ja rakentavaa kriittisyyttä. Nuoria voi rohkaista ottamaan vastuuta nuorisotoiminnan arjen pienistä asioista ja keskustelemaan rohkeasti myös suurista yhteiskunnallisista ja sosiaalisista kysymyksistä. Tavoitteena ei voi olla vain nuorten tekninen osallistaminen nuorisotyöhön vaan nuorten yhteiskunnallisen jäsenyyden vahvistaminen nuorisotyön kautta, sen resurssein.

Tutkimus kohdistui 12 nuorisotaloon Kajaanissa ja Helsingissä. Vaikka yhteistä olikin osallisuustyön vaikeus, jossain määrin yllättävää oli nuorten osallistumismahdollisuuksien ja -käytäntöjen erilaisuus. Periaatteessahan hyvän kunnallisen palvelun, kuten vaikka suomalaisen peruskoulun, olisi oltava tasalaatuinen kaikkialla maassa. Hyvinvointipalveluilta edellytettävässä palvelujen laadun tasaisuudessa näyttäisi tässä suhteessa olevan parannettavaa.

Anu Gretschelille kiitos armottomasta sitoutumisesta ja kentän puhuttelevista tulkinnoista. Käsillä oleva julkaisu on tärkeä etappi suomalaisen nuorisotyön kehittävän tutkimuksen tiellä.

Lasse Siurala
nuorisotoimenjohtaja
Helsingin kaupunki

Leena Suurpää
tutkimusjohtaja
Nuorisotutkimusverkosto

Johdanto

Tässä tutkimuksessa kehitetään nuorisotalojen avointa toimintaa nuorten osallisuuden ja nimenomaan nuorten näkökulmasta. Osallisuuden kehittäminen nuorisotaloilla tarkoittaa muun muassa kahta asiaa: talon yhteisöllisyyden tilan diagnosointia ja demokraattisiksi tarkoitettujen toimintatapojen vaikuttavuuden pohdintaa. Kyseessä on monivuotinen toimintatutkimus¹, jossa kehittämisen pohjaksi on kerätty ryhmäkeskusteluaineistoa niin nuoriso-ohjaajilta kuin nuorisotalolla käyville nuorilta. Tutkimukseen osallistui 12 nuorisotaloa kahdesta kaupungista, Kajaanista ja Helsingistä. Nuorten aineistoa tulkittaessa käy ilmi, että nuorten tuleamista, olemista ja tekemistä nuorisotaloilla estävät muun muassa heikko yhteisön tila, puutteet ohjaajien kasvatusotteessa sekä luotujen talodemokraattisten rakenteiden pinnallisuus. Raportissa valotetaan ensiaskelia siitä, mitä nuorten antama aineisto ja sen dialogien tulkinta antaa nuorisotalojen kehittämiseksi: Millaisiin toiminnallisiin muutoksiin nuorisotaloilla nuoriso-ohjaajien ja nuorten toimesta lähdetään?

¹ Tätä tutkimusta on tehty ensin osana Gretschelein ”Kunnallinen nuorisotyö nuorten vaikuttamisen areenana ja tukijana”-tutkimuskokonaisuutta, joka kuului opetusministeriön rahoittamaan Nuorisotutkimusverkoston ”Suomalaisen nuorisotyön ja kansalaistoiminnan identiteetit” -tutkimushankkeeseen (2005–2007). Sen jälkeen se jatkui osana Gretschelein tutkimushanketta ”Kunnallisen nuorisotyön vaikuttavuus nuorten näkökulmasta”, joka kuului Nuorisotutkimusverkoston ”Nuorten vapaa-ajan käytännöt ja nuorisotyö Suomessa” -tutkimushankkeeseen (2008–2010). Tässä toisessa vaiheessa tutkimusta rahoittivat sekä tutkimuskunnat että tulosten julkistamisen osalta myös opetus- ja kulttuuriministeriö.

Nuorisotyön palvelujen kehittämistä nuorten kanssa

Tässä tutkimusraportissa tarkastellaan nuorisotilatoiminnan osallisuutta nuorisotaloilla käyville nuorilta saadun tutkimusaineiston avulla. Tutkimusaineistosta voi lukea, kunnioitetaanko nuorten asiantuntijuutta nuorisotaloilla, miltä kasvatettavana olo heistä tuntuu ja pääsevätkö nuoret kasvaan kävijän roolista halutessaan myös toimijan ja päättäjän rooleihin.

Nuorisotyö toteutuu vuorovaikutussuhteissa nuoriso-ohjaajien ja nuorten välillä. Nuorisolain määritelmän mukaan nuoriso-ohjaajan nuorten elämään antamaa lisäarvoa voi kutsua kasvatukselliseksi ohjaukseksi. Keskustelua on käyty siitä, miksi nuoriso-ohjaajan ammatillista läsnäoloa nuoren elämässä ei voisi pitää myös (nuoriso)kasvatuksena: kyseessä on kasvatuksellisiin tavoitteisiin pyrkivä toiminta, jolla on merkitystä yksilön ja yhteiskunnan kannalta (Hanhivaara 2009, 62; Hämäläinen 2007, 170). Pedagogista järjestystä voidaan sanoa kaivattavan nuorisotyöhön: se toisi mukanaan kasvatus tietoisuuden terävöittämistä ja menetelmien jäsentämistä. Lisäksi käytännön toimintaan tukeva pedagogiikka auttaisi toimijoita pohtimaan työtään, osoittamaan työn keskeisyyttä rahoittajille ja havaitsemaan työn sokeat pisteet, kuten arkipäivän rasismien (Kiilakoski & Nieminen 2007, 187).

Mielestäni nuorisotyötä voidaan reilusti kuvata kasvatuksena, jos kasvatuksella tarkoitetaan dialogista kasvatusta. Dialogisessa kasvatuksessa kasvattaminen välittyy tasavertaisessa vuorovaikutuksessa kasvattajan ja nuoren välillä. Dialogisessa suhteessa kummankaan ei tarvitse piilottaa omia vahvuuksiaan: nuorella on nuoren asiantuntemus ja kasvattajalla kasvattajan. Dialogisessa kasvatuksessa kasvatettavat eli nuoret voivat vaikuttaa toiminnan sisältöön ja päämääriin. Myös heidän asiantuntijuuttaan hyödynnetään eri tavoin kuin perinteisessä monologisessa kasvatussuhteessa. Ankarimmillaan monologinen kasvatus ei huomioi nuorten asiantuntemusta ollenkaan.

Nuorten asiantuntijuutta käsiteltiin myös tämän tutkimuksen ryhmäkeskustelukysymyksissä. Eräs nuori kertoo luottavansa nuorten asioiden asiantuntijoihin sikäli kun myös nuoret otetaan mukaan asiantuntemiseen:

...harvemmin asiantuntijat ovat nuoria... ne asiantuntijat tietää asiansa ja tuntee asiansa ja on ollu kuulemassa nuoria. Ja niinku tämäkin keskustelu, että tässä kuunnellaan nuoria, että miten se homma (nuorisotyö) toimii. Nuoretkin on saanu olla mukana siinä asiantuntemisessa. (Talo 5.)²

Nuorten mukaan asiantuntemiseen tarvitaan sekä nuoria itseään että myös joku, joka tietää jotakin odotuksista.

Nuoret tietää asiansa, muttei välttämättä, että miten niiden edellytetään toimivan, mutta ne toimii silleen, miten ne haluaa. Ajathan muuttuu, ei voi tietää, mitä on edessä, nuo vanhemmat ihmiset eivät ole tehneet kaikkea (aikoinaan). (Talo 5.)

Ehkä nuoret ja aikuiset yhdessä selviävät myös haasteellisesta tulevaisuudesta, jota kukaan ei tunne ennalta. Aina nuorten asiantuntemukseen ei luoteta, ja nuoret saattavat menettää luottamuksen ohjaajiin. Tässä tutkimusraportissa kuvataan myöhemmin myös näitä toisenlaisia suhteita nuorten ja ohjaajien välillä.

² Aineiston nuorisotalot on numeroitu 1–12. Kyseinen lähdemerkintä tarkoittaa nuorisotalo 5:n nuorten ryhmäkeskustelua. Tekstissä olevat suorat aineistolainaukset ja nuorten käyttämät puhekieliset termit olen kirjoittanut kursiivilla.

Nuorisotyössä korostuu tarve ymmärtää nuoria ja heidän kulttuurejaan ja toimintatapojaan. Nuorisotyö tasapainoilee taustaorganisaatioiden (kaupungin ja valtion), erilaisten paikallisten sidosryhmien kasvatusvaatimusten ja nuorten välissä. Nuorten mielestä asioita tulisi siitä huolimatta aina muistaa katsoa nuorten näkökulmasta.

Nuoret ovat nuorten asioissa parhaita asiantuntijoita, sillä aikuisilla on ehkä liian monia näkökulmia mistä ne rupee kattamaan nuorten asioita, kun niitten nimenomaan pitää kattoo nuorten näkökulmasta (talo 3).

Nuorisotyön epäonnistuminen näkökulmien yhteensovittamisessa voi karkottaa nuoret sen piiristä. Nuorisotyö voi myös rajata itsensä ulos nuorten kasvuympäristöistä. Tunnetuin esimerkki tasapainoilun vaikeudesta lienevät keskustelut nuorisotyön rajaamisesta vain nollatoleranssiin ympäristöihin.

Nuoret totesivat aikuisten luulevan, että nuoret pitävät samoista asioista kuin he (talo 3). Oletettavaa on, että kuten muitakin kuntapalveluja, myös nuorisopalveluja voidaan parantaa entisestään nuorilta saatavan palautteen perusteella ja yhteistyössä heidän itsensä kanssa. Esimerkiksi Helsingissä on todettu paremman, nuorten kanssa ideoidun, suunnitellun ja tuotetun, nuorisotalojen viikonlopputoiminnan lisännen kävijämääriä. Kuten Katriina Siivonen luonnehtii: kuluttajan rooli systeemin ehdoilla tarjottuna ei välttämättä enää kiinnosta nuoria (henkilökohtainen tiedonanto 15.5.2010), eikä se nuorisolain (72/2006) 8. pykälän ja edellä mainittujen ohjelmien mukaan enää vastaa nykyaikaista palvelutuotantokäsitystä, ei edes julkisella puolella. Ajan hengen mukaan oletetaan, että nuoria koskevat palvelut kohdentuvat nuorille paremmin, jos he itse ottavat osaa niiden kehittämiseen. Työntekijän käsitys esimerkiksi jonkun nuorten välisen tilanteen luonteesta voi olla täysin vastakkainen tilanteen kokeneen nuoren näkemysten kanssa. (Ks. myös Barter & Renold 2003, 94, 102.) Valtakunnallisesti nuoret on otettu arvioimaan kunnallisten nuorisopalvelujen laatua osana peruspalvelujen arviointia. Vuonna 2010 noin neljässäkymmenessä kunnassa nuoret osallistuvat nuorisopalvelujen arviointiin ja kehittämistoimien nimeämiseen myös paikallisesti.

Nuorten osallisuuden määrittelyä

Nuorten osallisuuden ja vaikutusmahdollisuuden kehittämisessä lienee Suomessa käynnissä kolmas aalto sitten vuoden 1998. Silloin alkoi sisäasiainministeriön valtakunnallinen Osallisuushanke. Sitä seurasi vuodesta 2003 opetushallituksen Nuorten osallisuushanke. Nyt osallisuuden monia elementtejä rahoitusohjataan ja arvioidaan Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämissuunnitelmassa (2007–2011), Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelmassa sekä valtion aluehallinnossa. Kunnallinen nuorisotyö on kaikissa edellä mainituissa hankealoissa ollut paikallistasolla koordinoimassa osallisuuteen liittyneitä monia kehittämistoimia. Näitä ovat olleet esimerkiksi elinympäristön kehittämishankkeet nuorten kanssa, nuorisovaltuustojen ja oppilaskuntatoiminnan kehittäminen sekä koulutuksen nivelvaiheen palvelut. Nuorisotyön omien palvelujen osallistavuuden kehittämiseen ei välttämättä kuitenkaan ole kiinnitetty niin paljon huomiota.

Aiemmassa nuorten osallisuuteen liittyvässä tutkimuksessani (esim. Gretschel 2002) olen todennut, että osallisuus on osallisuuden tunnetta. Kyseistä tunnetta ja kompetenssin yhdistelmää kuvaavat käsitteen ”empowerment” suomenkaiset ”voimaantuminen” ja ”valtautuminen”. Erotuksena osallisuuselämyksistä esimerkiksi kulttuurisessa toiminnassa osallisuus nuorten vaikuttamiseen pyrkivissä osallisuusprojekteissa on jollain tavalla yhteisten asioiden, esimerkiksi elinympäristön kehittämiseen tähtäävää. Tavoitteena elinympäristön muutoksen lisäksi on se, että nuorelle syntyy vaikuttamistoiminnassa ja sitä kuvaavassa tarinassa voimaantuneen tai valtautuneen subjektin positio. Subjektiksi positioitumisella tarkoitetaan, että nuorella on omasta mielestään pätevä subjektin rooli vaikuttamistoiminnan kaikissa vaiheissa osana yhteisöä, niin halutessaan, ideoinnista toteutukseen ja arviointiin. Tämä nuorten vaikuttamisosallisuus voi toteutua niin kulttuurisen, elinympäristöllisen, liikunnallisen kuin esimerkiksi poliittisen nuorisotyön kontekstissa (ks. myös Gretschel 2002, 93–94).

Tässä tutkimuksessa selvitetään nuorisotalojen avoimen toiminnan nuorille mahdollistamien positioiden luonnetta. Pekkarisen (2010) mukaan esimerkiksi sosiaalityössä voidaan tarkastella monitasoisesti ja kokonaisvaltaisesti niitä sosiaalisia ja yksilöllisiä mekanismeja, jotka vaikuttavat yksilön positioon hänen arkielämänsä sosiaalisessa todellisuudessa. Hänen mukaansa esimerkiksi rikolliseksi lapseksi positioituminen on prosessi, jossa normirikkomukset ja yhteisöreaktiot (hylkääminen, eristäminen, nimeäminen ja yhteisöstä karkottaminen) ovat dynaamisessa suhteessa toisiinsa. (Pekkarinen 2010, 163, 167.) Osallisen eli toimijuus- ja päättäjäpositioiden syntyminen nuorille nuorisotaloympäristössä on sekä vallanjoon että dialogisen toimintakulttuurin hallintataidon kysymys. Nuorten kasvaessa uusiin positioihin yhteisössä muuttuu myös aikuisten asema. Nuorten osallistuminen yhteisistä asioista päättämiseen ja asioiden toteuttamiseen tuo heille tietoa, mahdollisuuksia sekä uudenlaista herkkyyttä ja oikeuden tuntua kommentoida asioiden kulkua talon sisällä. Nuoret ikään kuin heräävät. Nuorisohjaajista se voi tuntua aluksi hallitsemattomalta, oudolta ja ärsyttävältä.

Käytännössä nuorisotalojen nuorten osallisuuden mahdollistamisessa kulkee rinnakkain kaksi prosessia. Ensinnäkin kyse on nuorten toimimisen mahdollistamisesta erilaisin tehtävin ja tilaisuuksin – tekemisen tarjoumin³. Tarjoumat voivat olla avoimia tai valmiita tehtäviä, joihin nuoret voivat tarttua. Toisaalta kyse on nuorten position vahvistamisesta myös vallan jakamisen näkökulmasta. Nuorille voidaan antaa esimerkiksi osa päätöksenteko- ja toimenpidevallasta kysymyksissä, joista aiemmin ovat päättäneet yksin yhteisön aikuiset. Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämissuunnitelmassa (2007, 40) nuorisotalojen merkitys yhteiskunnalle nähdään niiden toimimisessa nuorten lähiyhteisönä, ei pelkinä seininä – taloina, joita pidetään vaan auki (ks. Gretschel 2007, 190, 200).

³ Ympäristöpsykologi Marketta Kytä (2003) käyttää käsitettä ”tarjouma” sellaisista saavutettavissa olevista toimintamahdollisuuksista, jotka houkuttelevat lapset ja nuoret toimimaan. Tarjouman (affordance) alkuperäinen suomalainen käännös Ihanainen (1991).

Mahdollistamisen prosesseista, joissa tuetaan nuorten positiota toimijana ja päättäjänä nuorisotaloyhteisöissä, käytetään tässä julkaisussa yksinkertaistetusti termiä osallisuusprosessit. Osallisuusprosessien ilmenemistä tutkituilla nuorisotaloilla arvioidaan kootusti sivulta 33 alkaen.

Tässä tutkimuksessa nuoret pyritään siis ottamaan mukaan nuorisopalvelujen mikrotason kehittämiseen nuorisotalon seinien sisäpuolelle. Kehittämiskohteena on nuorisotalon avoin toiminta ja sen mahdollistama nuorten osallisuus. Osallisuudella tarkoitetaan ensinnäkin nuorisotalopalvelujen tuottamista niin, että nuoret ovat mukana niiden ideoinnista, suunnittelussa, päätöksenteossa, toteuttamisessa ja arvioinnissa. Toisekseen tavoitteena on edistää nuorisotalojen toimintaa itsessään demokraattisina pienyhteisöinä sekä areenoina, joiden kautta nuoret voivat vaikuttaa myös muihin asioihinsa kunnassa. Vaikutusmahdollisuuksien kehittämistyössä demokraattisesti vastuullista toimintaa on, että myös muille kuin ennestään aktiivisille nuorille tarjotaan yhteiskunnan tukemia vaikutusmahdollisuuksia (Feldman ym. 2010, 103). Tätä taustaa vastaan nuorisotaloilla käyvät nuoret ovat yksi nuorten ryhmä, joiden vaikutusmahdollisuuksia on tärkeää edistää ja siellä jokaisen, eikä vain ennestään aktiivisten.

Tutkimusprosessin monivaiheisuus

Tutkimusprosessi lähti liikkeelle vuonna 2006, kun nuorisotalojen avoimessa toiminnassa nuorille mahdollistuvia rooleja tarkastellaan suhteessa ohjaajien kasvatusotteeseen (Gretschel 2007). Vuosien varrella aineistosta nousevat tulokset johdattavat tutkijaa askel askeleelta yhä enemmän sosiaalipedagogiikan⁴ tieteenalan puolelle. Osallistavat prosessit eivät tapahdu vain yksilöiden (nuoren ja ohjaajan) välillä eivätkä ne ole vain hallinnon tai viestinnän kysymyksiä, vaan prosessien onnistumisessa merkitystä on myös olemassa olevalla ryhmien sisäisellä ja niiden välisellä sekä koko nuorisotaloyhteisön keskinäisellä dynamiikalla. Yhteisötason kehittäminen nuorisotalolla on monin tavoin tärkeää: yksilöiden, ryhmien ja yhteisön hyvinvoinnin takia itsessään, mutta siis myös aidon demokraattisen toimintatavan mahdollistumisen vuoksi. Tutkimuksen aikana kävi ilmi, että nuorisotalon kehittäminen demokraattisena mahdollistavana kasvuympäristönä tapahtuu käsi kädessä nuorisotalon yhteisöllisyyden opetteluun kanssa.

Tämän tutkimusjulkaisun pääaineisto on 11 nuorisotalolla vuosina 2008–2009 järjestetyt nuorten ryhmäkeskustelut⁵. Nuorisotalot sijaitsevat kahdessa kaupungissa kolmella nuorisotyöalueella. Samojen tutkimusalueiden nuoriso-ohjaajat ovat osallistuneet ryhmäkeskusteluihin aiemmin (ks. Gretschel 2007, 190). Lisäksi työyhteisöjen kanssa on käyty keskusteluja kehittämispäivien merkeissä useaan kertaan vuosina 2007–2010. Nuoriin ja heidän toimintaansa tutustutaan kaikissa taloissa ennen nuorten ryhmäkeskusteluja kahden koko illan havainnointivierailun avulla. Havaintokerroista vähintään toinen tehdään sellaisena iltana, jolloin talolla järjestetään talokokous, mikäli sellainen kuuluu talon toimintakulttuuriin. Havainnointit tekee sama henkilö (tutkija tai tutkimustiimin⁶ jäsen), joka vetää myös nuorten keskustelun. Hän rekrytoi havainnointi-iltoina vapaaehtoisia nuoria ryhmäkeskusteluun sovittuna iltana. Kiinnostuneille nuorille jaetaan samassa yhteydessä tutkimusta ja sen kulkua koskeva kirjallinen tiedote (liite 1.) Nuorille kerrotaan suusanallisesti kaupungin haluavan kuulla nuorilta, miten nuorisotalojen toimintaa voidaan kehittää. Kaikessa laajuudessaan tutkimuksen aineisto koostuu siis sekä nuorten että nuoriso-ohjaajien ryhmäkeskusteluista, työyhteisöjen kehittämispäivien keskustelujen kirjauksista⁷ sekä avoimen toiminnan havainnointipäiväkirjoista.

⁴ Sosiaalipedagogiikalla voidaan ymmärtää sellaista oppia ihmisen kasvuksesta, jossa joko kiinnitetään erityistä huomiota kasvatukseen yhteiskunnallisiin kytkentöihin ja yhteisödynaamisiin näkökohtiin sekä korostetaan kasvatuksen yhteiskunnallista luonnetta ja harjaannuttamista ihmishuuhde- ja vuorovaikutustaitoihin tai tarkastellaan mahdollisuuksia vastata ihmisten avun tarpeeseen ja ehkäistä ja lievittää sosiaalista hätää kasvatuksen keinoin (Hämäläinen 2007, 171).

⁵ Talolla 1 keskustelu käytiin lähes saman porukan kanssa kahteen kertaan noin kuukauden välein, koska luulin, että ensimmäinen keskustelu ei ollut tallentunut nauhuriin. Ehdin organisoida ryhmäkeskustelun uudelleen, ennen kuin ensimmäinenkin keskustelu löytyi nauhurista. Keskustelujen sisällöt ovat suurin piirtein samat. Toisella äänityskerralla seurattiin ja täydennettiin ensimmäisellä kerralla kirjattua keskustelutyökirjaa. Tutkimustulokset raportoidaan 11 talon osalta. Talolla 12 tehtiin havainnointit, mutta havainnoitu kahvilaryhmä lopetti kokoontumisensa ennen kuin nuorten ryhmäkeskustelu saatiin nauhoitettua. Nuoria ei enää saatu koolle useista yrityksistä huolimatta.

⁶ Tämän tutkimuksen tekeminen on koskettanut monia ja on aika kiittä. Kiitän tutkimuskaupunkien nuoria, nuorisotoimien johtoa ja työntekijöitä osallistumisesta tutkimukseen sekä sen suunnitteluun ja toteutukseen monin eri tavoin. Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskuksessa tutkijan avuksi tutkimuksen kenttätööhön koottiin nuorisotoimien henkilöstöstä sekä tutkimus- että tulosten jalkauttamisvaiheessa myös koulutustiimit, joiden sitoutunutta ja refleksiivistä työtapaa kiitän erityisesti. Erityiskiitos kokonaisuhyteistyöstä monen vuoden ajalta Päivi Anuntille ja Kirsi Autiolle! Kiitos laajasti tutkimuskuntien, Nuorisotutkimusseuran/verkoston välle ja kanssatutkijoille muissa verkostoissa tutkimushankkeen hallinnoinnista, tekstin kommentoinnista, lähteiden vinkkaamisesta ja kokonaisuuden saattamisesta kirjaksi. Nuorisotutkimusseurasta/verkostosta tekstin kehittämiseen ovat erityisesti osallistuneet Päivi Honkatukia, Tarja Tolonen ja Leena Suurpää, kiitos heille! Tomi Kiilakoski osoitti minulle yksityiskohtaisesti tekstin ja käytetyn kirjallisuuden heikkoudet ja vahvuudet loppusuoran viimein lähestyessä. Nöyrin kiitos, Tomi!

⁷ Tutkimusekonomisista syistä kehittämispäivien keskusteluja ei nauhoitettu.

Niin kysymysten luominen nuorten keskusteltaviksi kuin niihin saatujen vastausten tulkinta on tässä tutkimuksessa dialoginen prosessi niin aineistojen kuin tutkijan, tutkimustiimin ja tutkittavien yhteisöjen välillä. Nuorten kanssa ei lähdetä keskustelemaan tyhjältä pöydältä, vaan tiedossa on edellisen tutkimusvaiheen tulokset, jotka perustuvat nuoriso-ohjaajien ryhmäkeskusteluihin. Esimerkiksi nuorten roolit nuorisotaloilla vaihtelevat piipahtajasta nuorisotalon asioista vastuutaottavaan sitoutuneeseen toimijaan, ja joillakin taloilla juuri kukaan nuorista ei toimi talon asioissa. Tiedetään myös, että ohjaajien työote, nuorille jaettavien tehtävien ja vallan määrä ja jakamisen tasapuolisuus erilaisille nuorille ovat erilaisia eri talojen välillä. Myös nuorten alttius lähteä toteuttamaan ehdotettuja asioita vaihtelee. Lisäksi joillakin taloilla on säännöllisiä yhteisöllisiä hetkiä, joiden ajatellaan lisäävän yhteisöllisyyden tunnetta. Joillakin taloilla ei ole tapana kokoontua yhteen koskaan. Lisäksi nuorisotaloille perustettujen talodemokraattisten rakenteiden toiminta filosofiat ovat erilaisia eikä kaikilla tutkittavilla taloilla ole olemassa demokraattisia rakenteita (edellisen vaiheen tutkimustuloksista ks. myös Gretschel 2007, 199–200).

Ennen nuorten ryhmäkeskusteluja on tärkeää pohtia, mitä nuorilta tulee kysyä, jos halutaan selvittää nuorisotilatoiminnan kehittämistarpeita nuorten ja nuorten osallisuuden näkökulmasta. Kysessä on ensimmäinen kerta, kun tutkimuskuntien nuorisotoimet kysyvät nuorisotaloilla käyvien nuorten mielipiteitä laadullisen tutkimuksen keinoin. Aiemmin kerätyn nuoriso-ohjaajien ryhmäkeskusteluaineiston perusteella tiedetään, että nuorten osallisuutta nuorisotaloilla tutkittaessa on tärkeää kuulla heidän omia näkemyksiään ainakin asemastaan ja toiminnastaan nuorisotalolla sekä nuoriso-ohjaajien työotteesta ja jo olemassa olevista talodemokraattisista järjestelmistä. Ensimmäisissä ryhmäkeskusteluissa taloilla 1–5 (joissa käytettiin A-tutkimuskysymyssapluunaa, ks. liite 1) nuorille tarjoutuvia asemia ja tehtäviä lähestytään pyytämällä heitä kuvailemaan ja ryhmittelemään nuorten ja ohjaajien tekemisiä nuorisotaloilla. Lisäksi heiltä kysytään nuorisotyön tavoitteista ja nuorten asiantuntijuuden arvostamisesta. Taloilla 6–11 käytetyissä kysymyksissä taas painottuvat nuorten toimijuuden esteitä ja talokokouksia koskevat kysymykset.

Toiseksi nuorten ryhmäkeskustelukysymysten muodostamisessa täytyy miettiä, kuinka kysyä asioista nuorilta kysymättä liian vaikeasti. Ryhmäkeskusteluiden hyvä puoli on se, että haastattelija ja nuoret itse voivat yhä uudelleen kääntää ja selvittää kysymysten sanamuotoja täyden ymmärrettävyyden saavuttamiseksi, kuten seuraavassa:

Nuori: *Oliks kysymys nyt, miks ei jengi sit mee tekee niitä* (toteuttamaan asioita, joita ovat itse talokokouksissa ehdottaneet toteutettaviksi)?

Keskustelun vetäjä: *Niin...*

Nuori: *Koska ihmiset haluavat...* (Talo 6.)

Nuorten ryhmäkeskustelut taltioidaan diginauhurilla. Aineiston laajuutta kuvaa se, että litteroituna nuorten ryhmäkeskustelumateriaalia on 398 sivua. Ryhmäkeskustelu valitaan tutkimusmenetelmäksi, koska tietoa halutaan saada niin yksittäisten nuorten kuin myös nuorten jaetuista näkemyksistä nuorisotaloja koskien. Oman mielipiteen ilmaisen helpottamiseksi ja tasavertaisen keskustelun aikaansaamisessa keskusteluissa käytetään apuvälineinä punavihreitä kortteja ja puhekierrosmenetelmää. Punaisella kortilla nuoret vastaavat kysymykseen ”ei”, vihreällä ”kyllä”. Puhekierroksilla kaikille keskusteluun osallistujille annetaan mahdollisuus puhua.⁸ Ryhmäkeskusteluissa nuorille tarjoutuu mahdollisuus neuvotella ääneen eri näkökulmien merkityksestä. Kaikkien perustelut kuultuaan he neuvottelevat yhteisen vastauksen. Lisäksi ryhmät saavat halutessaan täyttää keskustelutyökirjaa, johon voi merkitä ryhmän neuvotellun vastauksen kuhunkin kysymykseen.

⁸ Kierrosmenettelystä katso Nummenmaa ja Lautamatti (2005). Puhekierrosmenetelmää käytettiin myös nuoriso-ohjaajien keskustelussa (ks. Gretschel 2007, 190).

Nuorten ryhmäkeskustelut kestävät seitsemällä talolla yli 40 minuuttia, vaikka koko kysymysten kirjoa (sapluunat A ja B, ks. liite 2) ei kysytäkään millään talolla. Lyhimmillään nuorten ryhmäkeskustelut kestävät 18 ja 23 minuuttia (talot 11 ja 8). Osittain keskustelujen pituuden vaihtelu johtuu keskusteluryhmien suuresta koosta. Lyhyissä keskusteluissa keskustelijoita on vain 5–6, kun pitkissä keskusteluissa heitä on jopa 18. Taloilla 11 ja 8 keskustelu jäi lyhyeksi myös muista syistä, joista seuraavana.

Talon 11 keskustelussa nuoret kieltäytyvät perustelemasta antamiaan vastauksia; perusteleminen on heidän mielestään vain tapa pitkittää ryhmäkeskustelua. Kyseisen nuorten ryhmän on kenties vaikea keskittyä aikuisten ideoimaan ryhmäkeskusteluun heidän kanssaan, sillä käynnissä on valtataistelu aikuisia eli nuoriso-ohjaajia vastaan (ks. sivu 24.) Toisessa lyhyessä keskustelussa (talo 8) paikalla olleet kolme tyttöä lopettavat puhumisen samalla hetkellä, kun kolme poikaa tulee ohjaajien toimistoon, jossa keskustelu pidetään: *Tuleeks noi tänne?* Jo pelkän läsnäololla hiljentämisen lisäksi pojat kiusaavat ryhmän tyttöjä keskustelun aikana, mikä aiheuttaa sen, että kumpikaan taho ei halua antaa todellisia perusteluja esitettyihin kysymyksiin: tytöt eivät anna niitä ollenkaan ja poikien perustelut eivät ole totta. Aineistoon vaikuttavat siis myös keskusteluryhmän jäsenten keskinäiset suhteet sekä suhteet nuorten ja ohjaajien välillä. Vaikka nämä seikat pienentävät nauhoitettua aineistoa määrällisesti, ne parantavat sen rikkautta laadullisesti tuoden päivänvaloon seikkoja nuorisotaloyhteisön ryhmädynamiikasta (ks. esim. sivut 24–27).

Ryhmäkeskustelut ovat ryhmädynaamisia tilanteita, jo itsessään sosiaalisia maailmoja (Pösö ym. 2008, 76; Perho 2006, 52; Barter & Renold 2003, 93–98) ja eroavat esimerkiksi kahdenkeskisistä haastattelututkimuksista, joissa tutkimustilanteen ryhmädynaamisia ilmiöitä pyritään usein minimoimaan erilaisin tutkimusasetelmallisin keinoin. Tutkijan tai nuoriso-ohjaajien kokoamissa ryhmäkeskusteluryhmissä on aina riskinsä. Pösön ym. (2008, 86) mukaan vain nuoret itse pystyvät päättämään, keistä nuorista syntyy riittävän turvallinen ryhmä keskustella. Tähän tutkimusasetelmaan sekalaiset ryhmät sopivat siinä mielessä, että myös talokokouksia yritetään pitää erilaisten pienryhmien kesken; ryhmien, jotka eivät välttämättä itse valitsisi toisiaan samoihin tilanteisiin.

Tutkimusaineistoa analysoidaan ja myös tutkimuskentälle välitetään tietoa tutkimusprosessin aikana kolmessa eri muodossa. Nuorten ryhmäkeskustelujen ensimmäisen kuulemiskerran jälkeen minusta tuntuu vain, että talot eroavat toisistaan, mutta en pysty sanomaan miten. Ensimmäisellä analyysikerralla kokoon eri talojen nuorten vastaukset kysymyskohtaisesti yhteen. Näin selviää kysymyskysymykseltä nuorten vastausten suurin mahdollinen vaihteluväli ääriesimerkkeineen. Nuoriso-ohjaajien kanssa kyseisiä kysymys-vastauspaketteja käsitellään kehittämissäpäivissä. Nuoriso-ohjaajia pyydetään tekemään oman talonsa aineistosta nostoja kehittämisen kohteiksi.⁹

Tuossa vaiheessa ollaan kuitenkin vielä lähtökuopissa analyysin suhteen. Usein nuoret yhtä asiaa kysyttäessä kuvasivat nuorisotalon elämäntilanteita laajemminkin, ja jotenkin myös tämä rikkaus pitää saada kokonaisuksi esiin. Ryhmäkeskustelumateriaalia on hedelmällistä analysoida myös talo-kohdaisesti: ajankuvauksena kunkin nuorisotalon toimintakulttuurista yksittäiset kysymys-vastausparit unohtaen, induktiosta deduktioon edeten. Toisessa vaiheessa teen jokaiselle talolle oman kuvauksensa talon yhteisöllisyyden ja osallisuusprosessien tilasta. Tässä kohden nuorilta saadun ryhmäkeskusteluaineiston tulkinnassa auttaa muu samoilta nuorisotaloilta kerätty tutkimusmateriaali.

Kolmannessa vaiheessa analysoin aineiston teemoittain yhdistäen samaan ilmiöön viittaavat vastaukset talojen välillä alkuperäisistä kysymyksenasetteluista välittämättä. Tässä vaiheessa aineistoa ei käsitellä enää talokohtaisesti. Esimerkiksi toimijuutta estäviä syitä tuntui aluksi olevan kymme-

⁹ Tämän toimintamahdollisuuden toi esiin Helsingin tutkimustiimiin kuuluva henkilö. Helsingissä joillakin nuorisotyö-alueilla on käytetty kehittävästä työtutkimuksesta muutoslaboratorioita, joissa tutkija tarjoaa työnteekijöille aineistoa, jonka perusteella he itse voivat tunnistaa muutostarpeet (ks. esim. Pihlaja 2005, 185).

nen, mutta ne tiivistyivät loppujen lopuksi neljään (esim. heikko yhteisön tila voi ilmetä monin tavoin). Näin arjessa näkyvät ilmiöt oli mahdollista koota suuremmiksi kokonaisuuksiksi joidenkin tiettyjen käsitteiden alle.

Tämän julkaisun rakenteessa näkyvät kaikki analysointivaiheet, joskaan ei analysointijärjestyksessä: julkaisun alussa käytetään teemoittelurakennetta (ääri)esimerkein sävytettynä ja sitten esitellään talokohtaiset diagnoosit lyhyine mainintoineen nuoriso-ohjaajien tekemistä nostoista kehitystoimiksi. Kaikki vaiheet ovat olleet tärkeitä aineiston ja sen merkityksen ymmärtämisessä, myös tutkijalle itselleen, puhumattakaan niiden merkityksestä siihen, miten nuoriso-ohjaajat motivoituvat kehittämistoimintaan.

Perhon (2006, 53) mukaan toimintatutkimukseen kuuluu olennaisena osana sosiaalisen todellisuuden ymmärtäminen, jotta sitä voitaisiin muuttaa. Tutkimuksen aikana saadaan lisätietoa siitä, mitkä osa-alueet nuorisotalon toiminnassa vaikuttavat keskeisesti osallisuusprosessien onnistumiseen nuorisotalon arjessa. Käy ilmi, että eräs suurimmista esteistä nuorten toimijuuden otolle on nuorisotalon heikko yhteisöllisyyden tila. Tätä taustaa vasten on tärkeää parantaa koko yhteisön toimintakykyä – toimintakykyä nuorten yksilöiden, ryhmien ja nuoriso-ohjaajien välillä. Tämä edellyttää entistä tarkempaa perehtymistä nuorisotalojen ryhmädynaamisiin prosesseihin.

Ryhmä- tai yhteisdynamiikan käsite ei kuitenkaan riitä kuvaamaan koko ilmiötä. Vaikka yhteisön tila olisi hyvä, ei nuorisotalon tai kaupungin nuorisotoimen toimintakulttuuriin kuulu välttämättä tarjota nuorille valtaa ja vastuuta eli päättämisen ja toimijuuden tehtäviä ja asemia. Toisaalta niitä voidaan kyllä tarjota, mutta syy onkin vastaanottopäässä: niitä ei oteta nuorten puolelta vastaan. Nuoret esimerkiksi tietävät ne jo ennalta näennäisiksi, sellaisiksi jotka eivät johda asioiden toteutumiseen. Tämä taas voi johtua nuorisotoimen moniportaisesta hallinnosta, jossa nuorten ehdotusten käsittelytapoja ei ole etukäteen mietitty sujuviksi. Tällöin kyse on ryhmädynaamisten prosessien lisäksi myös kaupungin nuorisotoimen hallintokulttuurin mahdollistavasta luonteesta. Lisäksi tarvitaan myös osallistavaan kasvatustoiteeseen kykeneviä nuoriso-ohjaajia. Nuorisotalojen kulloinenkin toimintakulttuuri on monien paikallisten ja situationaalisten tekijöiden summa (ks. myös Pösö ym. 2008, 77; Renold & Barter 2003). Jokaisella nuorisotalolla rakentuu erilaisten sosiokulttuuris-poliittisten elementtien tuloksena omanlaisensa toimintakulttuuri, joka määrittää nuorten osallisuuden ehtoja.

Tässä julkaisussa on jo moneen kertaan viitattu demokratian ja yhteisöllisyyden suhteeseen, johon tullaan vielä palaamaan myöhemmin. Demokraattista toimintamallia, kuten talokokousten pitämistä ei voi liimata olemassa olevan toimintarakenteen päälle lisäelementiksi ja olettaa sen toimivan, ellei olemassa oleva toimintakulttuuri ole syvärakenteeltaan jo yhteisöllistä ja hallinnollisesti mahdollistavaa. Tutkimuksen aikana kävi ilmi, että demokratiaan liittyvissä ongelmatapauksissa kyse ei usein ole joidenkin pinnallisten virheiden korjaamisesta, vaan koko organisaation toimintalogiikan uudelleenajattelun tarpeesta (ks. Argyris & Schön 1996; Pihlaja 2005, 10).

Nuorten olemisesta ja tekemisestä nuorisotalolla

Ensimmäiset ryhmäkeskusteluryhmät (talot 1–5) luettelivat ja ryhmittelevät, mitä nuoret tekevät nuorisotaloilla. Aikaansaadut ryhmittelyt vaihtelevat taloittain. Yhteiseksi ryhmittelyjen piirteeksi minun oli mahdollista erottaa toiminnan ryhmittely joko yhdessä tekemiseen tai yhdessä olemiseen. Yhdessä tekemistä on nuorisotaloilla tarjottujen harrastusmahdollisuuksien käyttö: harrastelu, pelaaminen ja leikkiminen, liikunnalliset pelit ja urheilu, semmoiset missä liikutaan, tehdään keholla ja esimerkiksi kädentaitojen harrastaminen, kuten kankaanpainanta tai mukien maalaaminen. Yhdessä olemiseen kuuluu nuorten mukaan kavereiden kanssa chillaus (ajanvietto, oleskelu), jutustelu, telkkarin katsominen (usein mainitaan Salattujen elämien katsominen yhdessä), mässäily (syöminen ja juominen) ja ystävystyminen. Joillakin taloilla nuoret ryhmittelevät kahvinkeiton, ruoanlaiton ja leipomisen enemmänkin yhdessä olemiseen kuin tekemiseen: ensin valmistetaan ruoka ja sitten syödään yhdessä. Joillakin taloilla tietokoneisiin ja erilaisiin muihin medioihin (musiikkiäänentoisto yms.) liittyvät pelaamiset ja tekemiset ryhmitellään oleskeluksi vastapainona kunnon liikunnalliselle pelaamiselle. Joillakin nuorisotaloilla on arjen toimintojen vastapainona oma ryhmänsä tapahtumille, kokouksille, kerhotoiminnalle, kilpailuille ja yksityistilaisuuksien (esim. synttäreiden) järjestämiselle nuorisotiloissa. Nuoret ovat myös remontoineet ja sisustaneet tiloja. Kahdella talolla nuoret nimeävät oman ryhmänsä myös toiminnolle, jotka ovat negatiivista toimintaa tai haittatekijöitä, joihin nuorisotalo ei kannusta. Näitä toimintoja ovat tupakanpolto tai kaljan juonti nuorisotalon oven edessä.

Seuraavissa taloissa (talot 6–12) esitellään edellisen tehtävän sijaan osa nuoriso-ohjaajien keskusteluissa käytetyistä nuorten rooleja nuorisotalolla kuvaavista termeistä: kävijät, osallistujat ja toimijat. Nuoret pystyvät kommentoimaan termejä ja heitä pyydetään nimeämään esimerkkejä toimijuuden rooleista nuorisotaloilla. Nuorten mukaan *nuorisotaloilla kävijän roolissa ovat he, jotka käyvät täällä ja pelaa bilistä tai silleen, mutta eivät tee mitään muuta (yhteistä)...vaan tulee tänne ja on vaan, eikä periaatteessa tee mitään sen asian eteen, et ne saa olla täällä...* Nuorten mukaan *osallistuja on sitten se, ketä osallistuu siihen juttuun, ja tekee niitä juttuja.* Nuorten mukaan osallistuminen on osallistumista yhteisiin keskusteluihin, talokokouksiin tai yhteiseen toimintaan. Miettiessään roolien eroja nuoret silloin tällöin myös määrittelevät oman asemansa: *Me ollaan kävijöitä... me ei oikein osallistuta.* He saattavat pohtia myös laajemmin oman talon roolijakaumaa: *Ne kolme tyttöä, jotka osallistuu just nimenomaan talonkokouksiin, niille voi luokitella oman ryhmänsä ja jotkut toiset, jotka vaan käy täällä, niin...* (ovat kävijöitä).

Tähän jälkimmäiseen tehtävänantoon kuuluu myös nuorten toimijan roolin tarkempi pohdinta. Nuorten mukaan: *Toimija tekee sen mahdollisuuden, et niit juttuja voi olla... Niin siis toimija on varmaan se, ketä mahdollistaa kaikki ne hommat täällä ja valvoo sen jutun. Toimitsija toimii, tekee talolla talon asioita.* Nuorten pitää myös muistella, mitä toimijuuden rooleja he ovat nuorisotaloilla ottaneet kuluvana vuonna ja aiemmin. Myöhemmin aineistoa analysoidessani olen ryhmitellyt nuorten mainitsemat toimijuudesta kertovat esimerkit arjen tehtäviin, tapahtumien järjestämiseen sekä nuorisotalon kehittämiseen.

Arjen tehtävistä nuoret mainitsevat kahvinkeiton, ruoanlaiton, leipomisen ja kaupassa käynnin, tuomarina toimimisen *pöytäfudiksessa* sekä toimimisen esimerkkinä muille. Tapahtumien järjestämiseen liittyen nuoret mainitsevat koripalloiltojen järjestämisen, ohjelman järjestämisen *yökkeihin* (nuorisotalon yli yön tapahtumiin) ja muihin tapahtumiin, diskossa dj:nä toimimisen, oman talon

kokousedustajana alueellisessa nuorisotalojen kokouksessa toimimisen sekä osallistumisen biljardi-joukkueen toimintaan ja turnaukseen toisella paikkakunnalla. Nuorten vastauksissa toimimisen motiiviksi mainitaan muun muassa toiminnan nuorisolähtöisyyden lisääntyminen. Esimerkiksi nuorten tapahtumiin on tärkeää saada nuorten tekemään ohjelmaa *et se ei oo pelkästään tätä aikuisten tai ohjaajien vaan nuorten luomaa* (talo 1).

Nuorisotalon kehittämiseen liittyen nuoret ovat toimijoina hankintoja toteutettaessa (lähtiessään mukaan hankintaprosessiin päätöksenteon jälkeen) sekä suunnitellessaan ja sisustaessaan tyttöjen huonetta. Verrattuna aiemmin kerättyyn nuoriso-ohjaajien keskusteluaineistoon nuorten maininnoista puuttuvat kokonaan esimerkit toimimisesta vertaisohjaajina muille nuorille (esim. tanssikurssin vetäjinä tai biljarditaitojen opettajana) tai mukanaolo elinympäristön kehittämishankkeissa (esimerkiksi skeittiparkit yms. lähiliikunta-alueet), joista on mainintoja nuoriso-ohjaajien materiaalissa.

Joillakin nuorisotaloilla, joilla oli ohjaajien tai nuorten mukaan aiempina vuosina ollut vahvaa nuorten toimijuuskulttuuria, saattoi ryhmäkeskustelun taltioinnin aikaan olla vallalla enemmänkin nuorten toimimattomuuden kulttuuri. Esimerkiksi talolla 8 muutaman nuoren satunnainen leipominen on ainoa toimijuuden rooli. Nuorten alun perin nuorten toteuttamaksi mainitsemana seksuaalisuusvalistusiltakin paljastuu keskustelun edetessä nuoriso-ohjaajien järjestämäksi. Muita esimerkkejä ei edes mainita (talo 8). Nuorten toimijuuden ottoa estävät monet eri syyt, muun muassa se, että toimijusmahdollisuudet oli rajattu perjantaipäiviin, jolloin nuoret taas eivät käyneet nuorisotilalla (ks. sivu 35). Nuorten ryhmäkeskusteluista käy ilmi, miten erilaisia nuorisotalot ovat toimintakulttuureissaan. Esimerkiksi talolla 9 kaikki yksitoista nuorta pystyy nimeämään jonkin itse suorittamansa toimijuuden tehtävän.

Kaikkien talojen osalta käy ilmi, että nuoret eivät ole nuorisotaloillaan päässeet sitoutuneen toimijan rooleihin, jossa nuori nuoriso-ohjaajien mukaan ”kantaa vastuuta kokonaisvaltaisesti jostain toiminnosta; ei vaan toimi, vaan esittää toimitettavat asiatkin; arvioi saavutettua toiminnan laatua ja osallistuu talon toiminnan kehittämiseen; organisoii ja kehittää päätöksentekotilanteita” (Gretschel 2007, 192). Esimerkiksi talolla 7 on juuri tehty suuri toimintakulttuurinen muutos, jonka suunnittelussa nuoret eivät ole olleet mukana. Ryhmäkeskustelussa nuoret kysyvätkin, miksi se ja se asia ei voisi olla toisella tavalla. Talolla 11 apuohjaajanuoret esittävät talolleen ryhmäkeskustelussa parempaa talokokousmallia – heitä ei asemastaan huolimatta ole otettu aiemmin mukaan talokokouksia kehittämään.

Osalla taloista pyritään erityisesti selvittämään syitä siihen, miksi nuoret eivät kovin helposti lähde toimijoiksi nuorisotaloilla. Ilmiö on yllättävä (mismatch) suhteessa siihen, että tulkintani mukaan nuoriso-ohjaajien aineistojen perusteella he itse olettaisivat nuorten toimijuuden oton olevan mahdollista paljon todellista paremmin (ks. Argyris & Schön 1996, 16; Pihlaja 2005, 10). Talolla 6 nuoret vastaavat:

Koska ihmiset haluavat, että kaikki tehdään heidän puolestaan. Koska se on paljon helpompi, et ite istuu ja muut tekee. Mut siin vaihees, ku kukaan ei halua tehdä, et ei oo ykskään ilmoittautunut, niin silloin jonkun on pakko mennä. Mut ku eka oottaa vaan sitä, et muut tekee sun puolesta, koska elämä on silloin paljon helpompaa. (Talo 6.)

Edellä mainittu esimerkki kulttuurisesta odottamisen piirteestä, siitä, että muut toimivat puolestasi, koskettaa jollain tasolla kaikkia hyvinvointiyhteiskunnassa eläviä, olivatpa he aikuisia tai nuoria. Erityisen paljon se tietenkään koskettaa nuoria, koska yhteiskunnassa poliittisia ja toimeenpanevia tehtäviä hoitavat yleensä aikuiset. Jollain tasolla kaikki nuoret joutuvat toimijoiksi lähtiessään mur-

tamaan kulttuurista odotusta passiivisuudesta. Sen lisäksi on olemassa nuoria, joille on erityisen tyypillistä jäädä odottamaan muiden toimia, myös oman elämänsä suhteen.

Nuorisotalolla 2 keskusteluun osallistuneen ryhmän jäsenille nuorisotalo hahmottuu ensisijaisesti paikkana, johon voi mennä vaihtoehtona päivittäiselle humalahakuisuudelle: *Nuorisotaloja on hyvä olla, jotta nuoret eivät joisi itseään hengiltä. Nuorisotalolla nuoret voivat tavata kavereita, tutustua toisiin paremmin. Kun on nuorisotalo, johon mennä, ei tarvitse olla pihalla.* Nämä nuoret eivät määrittele nuorisotalotoiminnan tavoitteiksi mitään konkreettista tekemiseen tai yhdessäoloon liit-tyvää, poiketen muista ryhmistä. Ohjaaja on heille ennen kaikkea kontrolloija, joka katsoo, että nuorisotalon sääntöjä noudatetaan. Ilman sääntöjä nuorisotalolle varmaan *tultaisiin päihtyneenä ja tapel-taisiin koko ajan.* Jollain tavoin ryhmän asenne on tavoiteköyhää: nuorisotalo on ensisijaisesti vain paikka, jonne voi tulla ja jossa voi olla. Näille nuorille riittää talolla olemisen tavoitteeksi poissa olominen jostain muualta (pihalta, ryyppäämästä), he eivät odota, vaadi tai tee itse asialle muuta. Tämä ei tietenkään vie arvoa siltä, että nuorten määrittelyn mukaan jo pelkkänä paikkanakin nuorisotalo on heille vaihtoehto.

Joidenkin nuorten eteen on kasautunut valtava määrä kulttuurista toimijuuden oton estettä. Takku-nen (2006, 66–79) luonnehtii hyvin termillään ”kaihdisukupolvi” sellaisia nuoria, jotka elävät alati pienemmissä ympyröissä jääden lopulta kotiin katsomaan elämää kaihdiverhojen taakse. Tavoit-teettomuuteen voi tottua ja se voi olla ylisukupolvista esimerkiksi siinä mielessä, että nuorten ammatti- ja menestystoiveet ovat yhteydessä nuorten haastatteluissa mainitsemaan perheen tu-keen (Tolonen 2008, 2010, 5, 17). Timo Laine (2003,171). tulkitsee Heideggerin Olemista ja aikaa: ”Toiminta on aina virittynyt tekemään huomioita ympäristöstä, sillä on jo intressejä, jonkinlainen suuntautuminen...” Voidaan olettaa, että mitä kapea-alaisempaa nuorten suuntautuminen on, sitä pienemmän osan he itse havaitsevat tai luovat omista (toiminta)mahdollisuuksistaan. Sitä suurempi työ nuorisohjaajilla on innostaa heidät käymään, osallistumaan tai toimimaan heille uusilla elä-misen sektoreilla – yhteisten asioiden eteen tai edes omassa elämässään.

Nuorten näkemys nuoriso-ohjaajien toimintaan

Taloilla 1–5 nuorten keskusteluryhmät saivat tehtäväkseen luetella ja ryhmitellä, mitä nuoriso-ohjaajat tekevät nuorisotaloilla. Eri ryhmien tekemiä ryhmittelyjä yhdistää niiden ohjaajien tekemisten erottelu, joissa nuoret ovat mukana ja joissa he eivät ole mukana. Nuorten vastausten perusteella ryhmittelin nuoriso-ohjaajien tekemiset seuraavasti:

Nuoriso-ohjaajien tekemiset nuorisotalolla, joissa *nuoret ovat mukana* (ohjaajan vuorovaikutuksen piirissä):

- a. oleminen ja ajanvietto
- b. tavoitteellinen toiminta, niin sanottu *erityinen touhuaminen* (esim. *keksivät kaikkia pelejä ja ihme teemoja*)
- c. *psykologinen työ*
- d. ohjaajien *negatiiviset* tekemiset (esim. *valittaminen ja komentaminen*).

Ohjaajien tekemiset, joissa nuoret eivät ole mukana (nuoret eivät ole ohjaajan vuorovaikutuksen piirissä):

- e. tilojen ja toiminnan valvonta
- f. paikkojen ylläpito (esim. tiskaus)
- g. talolla tehtävä nuorille *näkymätön työ*, esim. suunnittelu.

Ohjaajat esimerkiksi *ovat ja viettävät aikaa nuorten kanssa* (esimerkiksi katsovat Salattuja elämiä ja pelaavat). Talolla 1 nuoret erottavat muista yhdessäolon hetkistä myös intensiivisempiä, jonkin tavoitteellisen tekemisen jaksoja (esim. leipominen tai seinän maalaaminen), joita kutsutaan nimellä *erityinen touhuaminen*. Ainoastaan talolla 5 nuoret keskustelevat nuorisotyön *psykologisesta osasta*:

Se ehkä tuli tuossa (viittaa ryhmittelyyn), että kannustaa nuoria olemaan... siinä on just se, että vähän neuvoo ja opastaa ja auttaa tarpeen vaatiessa...on tämä tällöinen psykologinen osa, että on mallina nuorille ja kannustaa nuoria ja neuvoo, opastaa, auttaa ja... (Talo 5.)

Talolla 2 nuoret olivat omien tekemistensä ryhmittelyssä muodostaneet *tuommoisille negatiivisille tekemisilleen* oman ryhmän (*poltetaan tupakkaa ja juodaan kaljaa oven edessä...*) ja samanlaisen negatiivisen tekemisen ryhmän he laittavat myös ohjaajille: *Tässä ne tekee jotain, tässä ne laiskottelee ja tässä...*(ne tekee jotain) *negatiivisia*, kuten esimerkiksi: *...yleensä ne valittaa, jos ollaan oven edessä tupakalla...* (Talo 2.)

Nuorten mukaan ohjaajat tekevät nuorisotalolla myös sellaisia asioita, joissa nuoret eivät ole mukana. Näitä ovat *oleskelu, istuminen ja vahtiminen ja paikkojen ylläpito eli tiskejä tiskikoneeseen, ylläpitää järjestystä, pikkusiivoilua ja sellaista*. Nuorten valvonta mainitaan kaikilla taloilla. Talolla 5 nuoret erittelivät oman ryhmänsä niin sanotulle *nuorille näkymättömälle työlle*. Tähän kuului heidän mielestään nuoriso-ohjaajien usein tietokoneella tekemä suunnittelutyö esimerkiksi tapahtumiin liittyen sekä nuorisotalon ulkopuolella tehtävä työ, kuten leirit kesällä. Talolla 4 nuoret kommentoivat, että ohjaajat *ovat ja istuvat tietokoneella, joka päivä*. Jollain tavalla näkymätönkin työ näkyy nuorille.

Talolla 5 ryhmäkeskusteluun osallistuneista neljä on ollut töissä tai harjoittelussa nuorisotalolla. He kertovat ainoana ryhmänä myös nuoriso-ohjaajan näkymättömästä työstä ryhmitellessään nuoriso-ohjaajien tehtäviä:

...Aika paljon just sitä toimistossa, mitä ne tekee suunnittelua ja tämä semmoinen. Sitä aika paljon kuitenkin tekee, mutta sitä ei kaikki ihan tiedä. Minäkin oon tetissä (työelämään tutustumisjaksolla) ollut, täällä nuorisotalolla, äkkiähän se kuitenkin... yllättävän paljon niitä hommia. Tuolla sitä ei ehkä päällepäin näy, mutta sitten on leirit ja kaikki tämmöiset, siinä vetää ohjaajina. Seki on ehkä vielä erikseen... On niilläkin sitä vapaa-aikaa sitten, tai silleen se työaika on vähän ehkä semmoista löysemppää (AG: ohjaaja vapautuu esim. suunnittelutehtävistä olemaan nuorten kanssa). Se on kuitenkin aika tärkeä osa nuorten kannalta... (Talo 5.)

Niinä hetkinä, kun ohjaaja tekee esimerkiksi toimistossa valmistelevia tehtäviä, kuten suunnittelua, hän ei ole läsnä nuorille. Nuorten antamat kuvaukset nuoriso-ohjaajien tekemisistä ja läsnäolosta tutkimuksen palautevaiheessa herättivät nuoriso-ohjaajia ajattelemaan paitsi suhdettaan nuoriin myös työnsä arvoa ja sisältöä sekä mahdollisuutta rytmittää työtehtäviä uudella tavalla. Esimerkiksi suunnittelutyötä nuorisotalon aukioloaikana on mahdollista vähentää tai tehdä enemmän yhdessä nuorten kanssa.

Kenties vielä yksittäisiä työtehtävien kuvauksia tärkeämpää on nuorten aineistossa kiinnittää huomiota nuorisotaloissa annetun yksilö- ja yhteisökasvatuksen määrään. Nuorten ryhmäkeskusteluaineistosta etsitään viitteitä kunkin talon toimintakulttuurin yhteisöllisyydestä. Minua kiinnostaa esimerkiksi se, millaisia nuorisotalolla tapahtuneita asioita nuoret pitävät niin merkittävinä, että muistavat ne elämänsä loppuun asti, kuten heille esitetty kysymys kuuluu. Osalla taloista nuorten merkittäviksi nimeämät tapahtumat ovat jotain, jota on tehty yhdessä muiden nuorten kanssa ohjaajan avustuksella (esim. nuorisotalon sisustus (talo 1), kansainväliseen vaihtoon (talo 10) tai nuorisotalojen SM-kilpailuihin tähtäävän biljardijoukkueen toiminta (ja pokaalin voittaminen siellä, talo 11) tai hauskanpito ryhmässä mutta ohjaajan kiusaksi (nuorisotalon sisäportaiden lasku pulkalla, talo 2). Kaikille merkittäville yhdessä tekemisen esimerkeille on tyypillistä, että ne on toteutettu jonkun pienemmän nuorten ryhmän kesken, ei siis koko talon yhteisön kanssa. Osalla taloista merkittävät tapahtumat oli koettu pienryhmäkin pienemmässä yksikössä – yksin tai kaksin. Näitä esimerkkejä olivat esimerkiksi uuden vaatuvuustason oppiminen jossain pelissä (talo 4) tai paellan valmistaminen ohjaajan kanssa (talo 5).

Nuorten ryhmäkeskusteluissa merkittäviksi nimetyt tapahtumat ovat liian heikkoja signaaleja johtopäätösten tekemiseen kunkin talon toimintakulttuurista. Havainto saa kuitenkin lisäpontta, kun summataan talokohtaisesti eri tutkimusaineistoista nousevat viitteet kunkin nuorisotalon toimintakulttuurista. Huomionarvoista on, että niillä taloilla, joissa nuorten merkittäviksi nimeämät tapahtumat ovat yksilötason esimerkkejä, myös kyseisten talojen ohjaajien kasvatustehtävissä painottuivat yksilötason kohtaamiset nuorten kanssa. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että ohjaaja työskentelee kerrallaan vain yksilöiden tai ryhmien kanssa eikä kokoa nuoria yhteen. Näin ollen koko yhteisöä koskevia olemisen ja tekemisen kokemuksia ei pääse nuorille edes syntymään, jolloin kyse ei ole pelkästään siitä, etteivätkö ne olisi riittävän merkittäviä mainittavaksi; niitä vain ei ole. Myös joillekin ohjaajille tuntuu myös riittävän, että nuorisotalo on vain vaihtoehto pahanteolle kadulla.¹⁰

Toisille ohjaajille nuorisotalo on jotain enemmän: paikka antaa nuorelle yksilötason ohjausta, neuvontaa ja rinnalla kulkemisen tukea. Jotkut ohjaajista tavoittelevat edellä mainittujen lisäksi eri ryhmien välistä ja koko yhteisötason vuorovaikutusta. Asioiden yhdessä tekeminen ja erityisen tuhuamisen -asenne, kuten nuoret (talo 1) asiaa kuvasivat, on väline nimenomaan yhteisöllisempään toimintakulttuuriin. Yksilö- ja yhteisökasvatuksen määriä tutkimukseen osallistuneilla 12 nuorisota-

¹⁰ Sekä nuoriso-ohjaajien että nuorten ryhmäkeskusteluaineistossa kadulla olemiseen on yhdistetty pahanteko.

lolla arvioidaan havainnointien ja nuorten ryhmäkeskustelujen antamien viitteiden perusteella talokohtaisissa diagnooseissa sivulta 33 eteenpäin.

Jostain syystä aineistosta löytyi taloja, joiden nuoriso-ohjaajat tavoittelevat nuorisotalolle korkeaa yhteisöllisyyden tasoa ja nuorten toimijuuden monipuolista mahdollistamista, mutta hyvät aiheet eivät raportoidu nuorten suusta. Seuraavaksi tarkastelemme tutkimuksessa löytyneitä syitä yhteisöllisyyden ja toimijuuden muodostumisen estymiselle; sille, miksi nuoriso-ohjaajien mahdollistava kasvatusote ei tunnu tuottavan kaikilla nuorisotaloilla toivotussa määrin yhteisöllisyyttä ja nuorten toimijuutta.

Nuorten nimeämät arjen esteet toimijuuden ottamiselle

Nuori elää päivittäin luonteeltaan erilaisissa toimintaympäristöissä, kuten kodissa, koulussa ja nuorisotalolla. Eri ympäristöissä nuorten oletetaan toimivan eri tavoin. Habermasin (2003, 76, 81–82) mukaan voidaan puhua oletetuista toiminnan normeista, jotka määrittävät, millaista käyttäytymistä missäkin tilanteessa pidetään oikeana. Toimintaodotukset vaihtelevat myös sen mukaan millainen on odottajan (aikuisen) oma kasvatustote ja millaisen roolin nuori itse on aiemmin ottanut.

Aiemmin mainittiin, että joidenkin nuorten eteen on kasautunut paljon kulttuurista toimijuuden oton esteitä. Osa esteistä voi kummuta pitkältä ajalta nuoren omasta kokemusmaailmasta ja liittyä myös heidän sosioekonomis-kulttuuriseen taustaansa. Osa toimijuuden oton esteistä syntyy kuitenkin paikan päällä nuorisotalon arjessa. Olen nuorten ryhmäkeskusteluaikoina analysoidessani pyrkinyt tunnistamaan sellaisia nuorisotalon arjessa syntyviä aikoja, paikkoja ja ihmisiin liittyviä situationaalisia prosesseja, jotka saavat nuoren olemaan toimimatta. Kyseessä on siis lista tekijöistä, jotka hetkittäin tai jopa kroonisesti estävät nuorisotaloilla toimijuuden tehtävien ja asemien syntymistä ja jakautumista nuorille sekä nuoria vastaanottamasta niitä.

- a. Uusien nuorten on vaikea päästä ottamaan paikkaansa nuorisotalolla, koska vanhat kävijät suhtautuvat heihin välinpitämättömästi tai negatiivisesti.
- b. Nuorisotaloyhteisön tila on liian heikko toimijuuksia koskeville neuvotteluille ja positioiden vastaanottamiselle.
- c. Nuoriso-ohjaajien kasvatustote ei ole osallistava.
- d. Luotu talodemokraattinen järjestelmä rajoittaa liikaa nuorten vapautta vaikuttaa ja toimia.

Uusien nuorten on vaikea tulla nuorisotaloille

Yhteisöä demokraattisen toiminnan pohjaksi etsitään tässä tutkimuksessa ensisijaisesti nuorisotalojen seinien sisältä. Yhteisöllä viitataan tässä ihmisiin, joilla on keskenään jo valmiiksi läheisyyttä (jokin yhdistävä tekijä, kuten nuorisotalo paikkana, jossa käyvät), jotka ovat tekemisissä keskenään (diskursiivis-sosiaalinen yhteys) ja jotka myös mahdollisesti kokevat yhteenkuuluvuuden tunnetta (Delanty 2007, 4–5; Saastamoinen 2009, 43–45; Nivala 2008, 50–51). Nuorelle pääsy erilaisiin yhteisöihin on merkittävä resurssi oman elämänuran kannalta. Belton (2009) kirjoittaa yhteisön paradoksista. Hänen mukaansa yhteisö hyväksytään yleensä positiivisena asiana. Se assosioituu solidaarisuuteen, sitoutumiseen, vastavuoroisuuteen ja luottamukseen. Se merkitsee lähempiä harmonisia suhteita ihmisten välillä tai paikkaa tai tilannetta, jossa nuo suhteet ovat olemassa. Länsimaissa on hänen mukaansa jo jonkin aikaa kaivattu kadonneen yhteisöllisyyden perään. Samaan aikaan jonkin yhteisön olemassaolo ilmentää rajoja, ihmisten välistä jakautumista. Jonkin määrittäminen yhteisöksi sijoittaa jotkut ihmiset sen sisälle (inclusion) ja toiset ulkopuolelle (exclusion) (Belton 2009, 4–5; porukan rajoista ks. myös Perho 2006, 45). Esimerkiksi nuorten koulutytyväisyyteen vaikuttaa merkittävästi jäsenyyden saaminen toveriryhmässä niiden muotoutuessa uudelleen nuorten vaihtessa kouluasteelta toiselle (Kiuru 2008, 43).

Nuorisotyön tarkoitus on tarjota palvelujaan kaikille niitä tarvitseville tai haluaville nuorille. Tässä yhteydessä on tärkeää pohtia myös muiden kuin jo sisällä olevien nuorten mahdollisuuksia tulla mukaan nuorisotaloyhteisön jäseniksi. Talolla 5 nuoret määrittivät nuorisotilatoiminnan yhdeksi tavoitteeksi tavoittaa niitä nuoria, joilla ei ole harrastuksia ja omaa tekemistä. Yksi nuori arvioi tavoitteen täyttymistä näin: *Sosiaaliset käy, hirveen ujoja ei näy. Tai sellaiset, joiden mielestä talolla on väärä porukka*. Joku toinen sanoo siihen, että aika paljonhan nuoria käy, että eivätköhän ne tavoitteet toteudu siltä osin. Hänen mukaansa kaikki eivät halua olla valvovan silmän alla ja siksi eivät tule. Ensin puhunut vastaa, että jos nuorisotalolla olisi (ohjattua) ohjelmaa enemmän, niin kenties enemmän porukkaa tulisi mukaan toimintaan talolle (ylipäättään kävijöiksi tai myös toimijoiksi). Joku keskustelijoista pitää uhkakuvana mahdollisuutta, että talolle houkuteltaisiin erikoisuuksilla paljon uusia nuoria: silloin hän ei enää tuntisi kaikkia ja eikä hän pääsisi (mahtuisi) pelaamaan biljardia tms., kuten on tottunut tekemään. (Talo 5.)

Tärkeää ei ole vain päästä hyväksytyksi muiden nuorten piiriin, vaan myös ohjaajiin tutustuminen voi viedä nuoren asioita eteenpäin: *Kun tuntee ohjaajat ja käy talolla, niin on sellaisia suhteita syntynyt, että pääsee eri juttuihin mukaan* (talo 5). Kyseinen lausahdus viittaa esiintymismahdollisuuteen nuorisotalolla, joka tarjoutui yhden keskustelijan bändille, koska ohjaaja tunsikin hänet. Verkostoituminen ohjaajan kanssa ei kuitenkaan aina ole hyvä asia. Tietyissä nuorten ryhmissä yhteistyöhön antautuminen ohjaajan kanssa tulkitaan heikkouden merkiksi (Harinen ym. 2008, 19).

Ryhmäkeskusteluissa joiltakin nuorten ryhmiltä kysyttiin (talot 1, 6–11), onko uuden nuoren¹¹ helppo tulla nuorisotalolle. Tutkimustulokset eivät mairittele: kaikilla taloilla uusien nuorten tuleminen oli muuta kuin helppoa, joillakin taloilla jopa mahdotonta. Nuorisotalolle tuloa vaikeuttivat siellä jo käyvien nuorten ryhmädynaamiset teot, joiden avulla uudet nuoret hyväksyttiin tai suljettiin ulkopuolelle (ks. myös Souto 2006, 28). Nuorten keskustelujen perusteella voi todeta, että nuorisotalolle sisään pääsemiseen vaaditaan monien sosiaalisten kriteereiden täytyminen: täytyy tuntea monia nuorisotalon sisällä olevista nuorista ja mieluiten tulla ensimmäisillä kerroilla sisään heidän suojeluksessaan. Muiden nuorten tunteminen etukäteen toimii tässä tapauksessa silloittavana sosiaalisena pääomana (ks. esim. Putnam 2000, 22–23; Weller 2007, 109; Huuki 2010, 9). Joillakin talolla nuoret mainitsevat, että jos tulijan asenne on oikea ja hän käyttäytyy oikein, hänet hyväksytään. Tämä on kuitenkin paljastunut keskusteluissa annetuksi toimimattomaksi selittelyksi, uusien tuloa vaikeutetaan heidän käyttäytymisestään huolimatta, jos edellä mainittu silloittava pääoma ei ole käytössä. Erään ryhmän mukaan on selvää, että talolle on uuden vaikea tulla, koska *vaik kaikki ei ookkaan niin hyvii kavereita keskenään, mutta tuttuja, niin kukaan ei periaatteessa... Ei siihen porukkaan tulla tosta noin vaan* (talo 1).

Nuorisotalolla jo olevista nuorista kukaan ei tee aloitetta uuden nuoren suuntaan: *...kukaan ei mene hakemaan häntä tai puhumaan hänen kanssaan* (talo 10). Ryhmien keskusteluaineistot viittaavat siis siihen, että nuorilta puuttui prososiaalinen¹² eli sosiaalistumista edistävä käyttämissmekanismi uutta nuorta kohtaan. Penningtonin (2005) mukaan sosialisaatio viittaa vaiheeseen, jossa ryhmä opettaa vasta-alkajalle toimintansa päämäärät, säännöt ja normit. Samalla olemassa oleva ryhmä joutuu sopeutumaan tulokkaaseen ja voi tässä yhteydessä joutua tekemään myönnetyksiä toimintatavoissaan (Pennington 2005, 76). Nuorisotalon nuoret tuntuvat toimivan ryhmään sosiaalistumista vastaan. Nuoret kuvaavat omaa tai yhteisönsä toimintaa uuden nuoren vastaanottamisessa seuraavasti: *me ei tykätä* (talo 8), *katsotaan* (talo 1), *katotaan silleen just vihaisesti* (talo 6), tai *ehkä vähän kärjiste-*

¹¹ Uusia nuoria koskenutta kysymystä ei kysytty monikulttuurisuussensitiivisesti, vaan yleisesti. Tietyissä kohdissa pystyin tunnistamaan, että uudet ymmärretään monikulttuurisiksi tai vaikkapa naapurikaupungin nuoriksi, kun toisaalla aineistossa sillä tarkoitetaan ylipäättään uusia kävijöitä nuorisotalolla, olivatpa he keitä vaan.

¹² Prososiaalisella käyttäytymisellä tarkoitetaan toimintaa, jonka tarkoituksena on tuottaa, edistää ja ylläpitää toisen yksilön fyysistä ja psyykkistä hyvinvointia. Prososiaalinen käyttäytyminen tarkoittaa siis positiivista sosiaalista käyttäytymistä sisältäen konkreettisen toiminnan, kuten auttamisen (Polvi 2008, 10).

tysti sanottu, että papataan (lyödään turpiin nuorisotalon nurkan takana). Joku taas toteaa, että ... kyl sitä varmaan ajan kanssa pystyy tulee... (talo 6). Myöhemmin saman talon ryhmäkeskustelussa kerrottiin seuraavaa:

...kiusataan toista. Se on se alkuhuuma ja sit se loppuu. Sit taas ku tulee uus, niin siit keksitään joku juttu. Sit se kestää jonkun aikaa ja sit se taas loppuu ja sit taas tulee uus. Et aina pitää olla se joku, et yleensä se on se uus, jota kiusataan sit eniten... (Talo 6.)

Tuloksia analysoitaessa kävi ilmi, että myös yhteisöllisen toimintakulttuurin taloille, kuten esimerkiksi juuri talolle 6, uuden nuoren oli vaikea tulla. Uusien nuorten hylkiminen nuorisotaloilla on ilmiönä Suomessa yleisesti tunnettu (ks. esim. Harinen, Keskisalo & Perho 2001, 219; Kiilakoski yms. 2011; uuden henkilön fleimauksesta nettiyhteisössä ks. Niemi-Pynttari 2009, 125). Perhon tutkimuksessa yksi tutkittua nuorten ryhmää toisiinsa kiinnittävä piirre ja yhteisöllisyyden tunteen ilmaisumuoto on epäluuloisuus nuorisotalolle tulevia uusia nuoria kohtaan: on "talon porukka ja muut" (Perho 2010, 11; ks. myös Keskisalo 2001, 183, 190).

Nuorisotaloilla uusien tulokkaiden vierastaminen on pitkäaikainen piirre: monet nuorisotyöntekijät ovat nuorten ryhmäkeskustelumateriaalien pohjalta alkaneet muistella omaa nuoruuttaan – uuden nuoren oli yhtä vaikeaa tulla nuorisotalolle jo 30 vuotta sitten. Nuorten mukaan he myös itse saavat saman kohtelun, jos menevät käymään muulla talolla: *No jos, kyl mäki nyt jos mä meen jonneki, aina oon käynyt, kyl mä oon pari kertaa käyny jossain nutalla, kyl muaki on aika kaottu silleen et kuka vittu toi on, et, tuon pitää olla nästisti* (talo 1). Nuorten mukaan kaikilla taloilla tilanne ei kuitenkaan ole yhtä paha: johonkin keskustan nuorisotalolle voi uusien nuorten olla helpompi mennä, *koska siellä nuoret ovat erilaisia* (talo 6).

Suuri karsinta pääsyksi yhteisöihin ja toimijuuteen tapahtuu siis nuorisotalon ovella. Näiden tulosten valossa voidaan olettaa, että nuorisotalon tarjoamien mahdollisuuksien ja verkostojen ulkopuolelle jää tällä hetkellä paljon sellaisia nuoria, jotka hyötyisivät niistä erityisen paljon. Honkasalon ym. (2007, 51) tutkimuksessa monien nuorisotyöntekijöiden mielestä nuorisotalot ovat väistämättömästi aina jonkun porukan valtaamia. Olen omassa tutkimuskunnissani törmännyt myös siihen, että nuorten ryhmäytymistä vältetään, jotta uusien nuorten tulo talolle ei vaikeutuisi vahvan ryhmähengen syntyminen myötä. Näin toimien – tämän tutkimuksen tulosten valossa – menetetään samalla perusedellytykset demokraattiselle ja osallistavalle toiminnalle. Esimerkiksi Kahilan (1993, 79) mukaan prososiaalinen käyttäytyminen myös ennalta tuntemattomia ihmisiä kohtaan on asia, jota on mahdollista tietoisesti opettaa ja oppia. Huukin (2010, 5) mukaan vaihtoehtoisten kasvun mahdollisuuksien näkyväksi tekeminen voi edesauttaa sellaisen pedagogiikan kehittämisessä, joka perustuu välittämisen ja ihmisoikeuksien kunnioittamisen periaatteelle.

Valmiiden vastausten sijaan tutkimus tuotti lisäkysymyksiä tulevaisuuden selvityksiä varten: Onko niin, että nuorisotyössä tähän asti käytetyt ryhmäytymisopit eivät edistä nuorten kasvamista prososiaalisuuteen suhteessa uusiin kävijöihin? Onko nuorisotaloyhteisölle uuden nuoren vierastamisen tilalle löydettävissä muita keskinäisiä yhteenkuuluvuuden ja solidaarisuuden tunteen ilmaisukeinoja? Julkaisun alussa viitattiin nuorisotyön sokeisiin pisteisiin. Uusien nuorten vierastamista on pidetty nuorisotalokontekstissa pitkälti normaalina. Tutkimustulokset havahduttivat kahden tutkimukseen osallistuneen nuorisotalon (talot 6 ja 11) ohjaajat kehittämään uusien nuorten sisään pääsemisen helpottamista. Tavoitteena näissä kehittämisprosesseissa on, että nuorisotalon nuoret ohjaajineen muodostavat rikkaasti toimivan yhteisön ja ovat samalla avoimen kutsuvia uusille jäsenille. Muutos ei ole yksin ohjaajien vastuulla, eivätkä he siihen edes yksin kykenisi. Vastaanottavampaan toimintakulttuuriin vaaditaan muutoksen tekijöiksi sekä nuoriso-ohjaajat että nuoret. Tulevaisuudessa

nuorisotalolle tulemisen helppoudesta ja vaikeudesta on tarpeen haastatella myös nuorisotaloyhteisöjen ulkopuolelle jääneitä tai jätettyjä nuoria.

Nuorisotaloyhteisön tila on liian heikko: on riski ottaa toimijuutta

”Osallisuus tarvitsee ympärilleen yhteisöllisiä rakennusaineita”, totesi nuorisohjaaja kehittämissä päivässä, kun pohdittiin yhteisten hetkien merkitystä nuorisotalon arjessa.

Toimijuustehtävien vastaanottaminen tapahtuu vuorovaikutuksessa: yhdessä ideoiden, suunnitellen ja toteuttaen. Laajoissa yhteisöissä kuunteleminen, puhuminen ja asioista neuvotteleminen vaatii erityistä rohkeutta ja taitoa. Yksilön ympärillä oleva yhteisö voi kannustaa tai olla kannustamatta ryhtymistä vuorovaikutusprosesseihin, joista syntyisi yhteisiä aihioita toimia (ks. myös Gretschesl 2010, 157, 163). Tutkimuksessa käy ilmi, että toimimisen tueksi tarvittavan yhteisön muodostuminen ei ollut onnistunut riittävässä määrin monellakaan nuorisotalolla. Nuorten ja ohjaajien tai nuorten ryhmien välillä saattaa olla viha- tai välttelysuhteita. Heikko yhteisön tila rajoittaa ylipäättään ääneen puhumista tai puhumista eri tahojen läsnä ollessa ja asioiden perustelua omasta tai oman ryhmän näkökulmasta sekä keskinäistä luovaa ideointia. Yhteisiä toiminnan kohteita ei tällöin saada päätettyä, ja vaikka saataisiinkin, kukaan nuorista ei lähde niitä toteuttamaan.

Nuorisotalojen yhteisöllisyydessä on suuria eroja. Tässä aluvuossa yhteisön tilaa tarkastellaan kolmen esimerkin kautta. Tutkimusaineistosta löytyi nuorisotalo (11), jossa nuorten ja ohjaajien väliset negatiiviset suhteet estivät nuoria työskentelemästä yhteisten asioiden eteen. Talolla 6 muiden nuorten suunnasta tuleva dissaus (disrespect) eli epäkunnioittava puhe sai nuoret varomaan toimijoiksi ryhtymistä. Talolla 8 eri ryhmään kuuluvat nuoret eivät puhu tai toimi lainkaan joihinkin toisiin ryhmiin kuuluvien nuorten kuullen ja nähden.

Talolla 11 nuoret puhuvat ohjaajista ryhmäkeskustelussa negatiivisesti, tutkijan yllätykseksi jopa vihamielisesti. Asian tultua ilmi tutkija ja tutkimustiimin jäsenet keskustelevat tilanteesta moneen otteeseen myös ohjaajien kanssa. Käynnissä on valtapeli. Talon keskustelukulttuuria kuvaa luonnehdinta, että ohjaajien repliikit ovat kieltoja ja käskytyksiä ja nuorten vastaukset kriittisiä ja vihamielisiä. Valtapeliin on syynsä. Käynnissä on kahvimukikokeilu: nuoret maksavat 4 euron kertamaksun, jolla he saavat oman kahvimukin käyttöön koko kaudeksi. Samalla nuoret sitoutuvat palauttamaan mukin juotuaan keittiöön. Nuoret eivät ole hyväksyneet systeemiä ja silti se on käytössä. Myös pingismailojen hankinnan ympärillä on oma pelinsä, jonka areenana ovat talokokoukset. Kun pingismailoja menee rikki, uusia ei hankita kuin talokokousten kautta. Nuoret eivät ymmärrä, miksi pingismailojen hankinta pitää viedä joka kerta uudestaan talokokousasiaksi. Ohjaajien mukaan siksi, koska nuoret rikkovat pingismailoja tahallaan. Nuoret ovat asiasta eri mieltä.

Nuorilla kaunat ovat nousseet pintaan pitkältä ajalta. Heillä on haluja päästä vaikuttamaan talon ohjaajiin: *...ohjaajien olla kivempii ja kuunnella nuoria. Ne ei kuuntele yhtään... Mä pyysin kolmannella luokalla, et milloin (ohjaajan nimi) lähtee helvettiin...vittu mä oon ... se viel ysilläki tuli tänne!* (Talo 11.) Ihan kokonaan ohjaajat eivät kuitenkaan ole kaikkina ryhmän nuorisotalovuosina olleet kuuntelematta. Nykyhetken tilanteesta huolimatta nuoret myöntävät ryhmäkeskustelun aikana pysyneensä vaikuttamaan talolla hankintoihin:

Keskustelun vetäjä: Mitä nuoret ovat toimijoina tehneet aiempina vuosina nutalla? Mitä nuoret on järkäntynyt tänne?

Nuori: *Ai nuoret?*

Nuori: *Vittu kaikkii joka vitun sohvasta lähtien...* (Talo 11.)

Kun saman talon nuorilta kysyttiin ryhmäkeskustelussa heidän toimijuuden haluistaan, niitä ei ollut. Voidaan olettaa, että talon sen hetkinen ilmapiiri on ainakin yksi syy nuorten toimintahalujen puutteeseen. Koska ohjaajat eivät kuuntele, olisi esimerkiksi talokokouksiin osallistuminen joka tapauksessa nuorten mukaan turhaa.

Kuten aiemmin on mainittu, monien nuorten ryhmien keskusteluista välittyi kuitenkin päällimmäisenä luottamus oman talon ohjaajiin nuoria ja heidän asiantuntijuuttaan ymmärtävinä aikuistahoina, jopa harvoina sellaisina. Ohjaajien arveltiin pystyvän neuvomaan ja auttamaan myös niitä nuoria, jotka ovat ajautuneet vaikeuksiin. Nuorisotalo näyttäytyi myös paikkana, jossa nuoria *pystyy ohjaa* (talo 1) eli että nuorisotilalla ohjaajat saavat luotua nuoriin ohjaussuhteen. *Nuorisotalo on turvallinen paikka, jossa nuorisohjaajat voi nuoria neuvoa* (talo 5). Nuoret sanovat tarvitsevänsä aikuisten neuvoja: *Aikuiset voi luulla, että nuoret tietää, että miten esimerkiksi pitää jossain tilanteessa käyttäytyä, mutta eihän ne nuoret välttämättä sitä voi ulkoa tietää. Jos kukaan ei oo kertonut niille, että niitten pitää siin toimia jotenkin, jossain tilanteessa, niin ei ne sitä voi päästä keksiä.* (Talo 5.) Lisäksi nuorisotilatoiminnan myötä nuorilla on paikka olla, eivätkä he ole toisaalla pahanteossa, ja jos tekevät typeryksiä, niin silmien alla – näin siis ajattelevat ohjaajat, nuorten mielestä (talo 1).

Talolla 6 muiden nuorten reaktiot estävät toimijaksi ryhtymistä merkittävästi. Tuon talon ryhmäkeskustelu on kuin oppitunti siitä, kuinka nuorisotaloilla esiintyy toimintaa, toiminnan tuloksia ja toimijaa halventavaa *dissausta* nuorten, yksilöiden tai ryhmien välillä. Nuorten yhdessä talokokouksissa päättämät asiat, esimerkiksi mokkalalojen leipominen perjantaiksi, ei dissauspuheen pelossa läheskään aina toteudu. Siksi samat asiat saattavat pyöriä talokokouksen asialistalla kuusikin viikkoa. Dissauspuheesta löytyy esimerkki myös ryhmäkeskustelumateriaalien sisällä:

Nuori: *Koska mä oon mukana siin toiminnassa mitä järjestetään...aika usein*

Nuori: *Aha, sen takia ne on kaikki paskoja.* (naurua)

...

Nuori: *Siis kun talokokouksessa ku mietittiin, et mitä me halutaan, niin sitten kaikki äänesti pullii, sit...*

Nuori: *No kyl kaikki äänesti, et noi ei ees osaa leipoo.*

Nuori: *Oo hiljaa nyt. Sit mä olin yks vapaaehtoinen, joka suostu menee tekee niit pullii ja sit me tehtiin mun kaverin kaa niit pullii ja sit...*

Nuori: *Ei sull oo kavereita.* (Talo 6.)

Samalla talolla puhutaan myöhemmin dissaamisen puhetatavasta näin:

Nuori: *Voi olla se osittain, että pelätään mitä muut sit kommentoi tähän näin, mitä oot tehny, et jos ei sit oo niinku ihan vastannut sit odotuksiin, niin sielt tulee kommenttia niin, ei oo kiva.*

Keskustelun vetäjä: Niin aivan. Et se on tietty riski ruveta... tekemään jotain...

Nuori: *Must tuntuu vaan, et jos et tekis sitä, niin kommentoidaan siitä, et sä et uskalla mennä tai sä et osaa...sit sä meet tekee, niin sit haukutaan, et sä oot paska, sä et osaa tehdä kuitenkaan hommaa...* (Talo 6.)

Dissaamisen ilmiössä ei ole samalla tavalla kyse suoranaisesti yksilöiden välisistä intressiristiriidoista tai nuorten keskinäisestä vihamielisestä suhtautumisesta toisiinsa, kuten esimerkiksi niissä yksilöiden välisissä konflikteissa, jotka johtavat kouluissa vertaissovitteluprosesseihin (vrt. esim. Kiilakoski 2010, 10). Dissaamisen syyt voivat olla osittain siinä, että nuorilta puuttuu kyky ja

toimintamalli toisen nuoren kannustamiseen. Mistä dissauksessa on tarkkaan ottaen kyse ja mistä syistä sitä tehdään, jää tässä tutkimuksessa auki.

Nuorten väliseen ryhädynamiikkaan talon sisällä olijoiden kesken liittyy dissauksen lisäksi vielä toinen nuorten toimijuutta rajoittava tekijä. Kuten jo aiemmin mainittiin, talon 8 ryhmäkeskustelussa kävi konkreettisesti ilmi, että eri ryhmiin kuuluvat nuoret eivät puhu tai toimi joihinkin toisiin ryhmiin kuuluvien nuorten kuullen ja nähden. Kiusaamisen pystyi havaitsemaan jopa ulkopuolinen tutkija.

Nuorisotalolla toimiminen tarkoittaa nuorelle katseiden kohteeksi joutumista. Siihen liittyvät paineet lienevät verrattavissa julkiseen esiintymiseen. Berg (2010) käyttää koulun liikuntatuntien kapteenivalintatilanteista termejä ”fyysinen näyttämö” ja ”sosiaalinen näytöntö”: ensin opettaja katsoo jollain perusteella kapteenit, jotka sitten katsovat itselleen pelaajat. Valinnoilla tehdään erontekoa ryhmien sisällä ja ryhmien välillä (Berg 2010, 175–177.) Aiemmin tallennetussa nuorisohjaajien ryhmäkeskusteluaineistossa kävi esimerkiksi ilmi, että toimiminen yhteistyössä ohjaajien kanssa voi nuorista olla noloa. Jos nuori on huolissaan, miltä mikäkin omassa itsessä tai toiminnassa näyttää muiden silmissä, hänen ei kannata ruveta toimijaksi, ei ainakaan oma-aloitteisesti. Heikossa yhteisössä nuorelle on parempi olla ryhtymättä mihinkään yhteiseen, jos ajatellaan toimimiseen liittyviä riskejä toimijan kannalta.

Usean tutkimukseen osallistuneen nuorisotalon ilmapiiri ei kokonaisuudessaan ollut riittävän turvallinen, jotta kaikilla nuorilla olisi puhumisen ja toimijuuden oton mahdollisuus (turvallisuudesta ks. Hanhivaara 2006; Vesikansa 1988b, 69). Vesikansa soveltaa Petrovskin teoriaa nuorisotalojen yhteisön kehityksen analyysissä. Alkeellisimmillaan nuorisotaloyhteisö on jäsentymätön ryhmä (ks. myös ”the crowd as a group” Brown 1988, 9–18), jossa suojaudutaan minään kohdistuvilta mahdollisilta hyökkäyksiltä välittömän ryhmätilanteen sosiaalisten vihjeiden mukaan. Tällaisella pintatasolla toimintaan, koska nuoret eivät tunne toisiaan eikä heitä yhdistä yhteiset kokemukset. (Vesikansa 1988, 49–52). Käytännössä pintakäyttäytyminen tarkoittaa esimerkiksi oman ryhmän luoman ryhmäpaineen mukaan toimimista. Muunlaiseen toimintaan vaadittavaa monipuolista yhteistyökykyä ei omassa ryhmässä tai suhteessa muihin ryhmiin ole päässyt syntymään. Vesikansan mukaan turvallisuus lisääntyy, kun ryhmän sisäiset tunteet jäsentyvät yhteisessä toiminnassa (Vesikansa 1988b, 69). Tämä koskee myös yhteisön ja ryhmien välisiä tunteita.

Dissauksen ja puhumattomuuden ilmiöiden havaitsemisella oli suuri merkitys nuorisotalojen toiminnan kehittämiseksi. Ohjaajat alkoivat yleisesti puuttua dissaavaan puhetapaan. Lisäksi talokokousten toimintamallia päivitettiin nuorten ryhädynamiikkaa huomioivampaan suuntaan (lisättiin esimerkiksi pienryhmätoimintaa asioiden valmistelussa ennen talokokouksia, sen aikana päätöksenteon pohjaksi sekä sen jälkeen asioita toteutettaessa). Nuorisotaloilla ja yhteiskunnassa yleensäkin on tärkeää kehittää yhteisöjä, joissa kaikenlaisten nuorten on turvallista olla ja toimia yhteisön tai vaikkapa lähiympäristön hyväksi. Samalla tavalla kuin koulukiusaamista saatetaan käsitellä pelkäämättä tiettyjen henkilöiden välisenä psykologisena tilanteena ymmärtämättä kiusaamistilanteessa vallitsevia kulttuurisia ja sosiaalisia tekijöitä (Souto 2006, 34; Rastas 2004, 45), eivät nuorisotalotoimijuuteenkaan liittyvät kysymykset ole pelkäämättä psykologisia.

Haastattelija kysyy talon 7 nuorilta, ovatko he olleet aikaisemmin toimijoita esimerkiksi jollain muulla nuorisotalolla. Nuoret mainitsevat esimerkeissään kaikki kolme muuta alueen nuorisotaloa (talot 6, 8 ja 9). Nuorten mukaan aiemmilla taloilla nuoret *oli enemmän toiminnassa mukana ku täällä*. Nuorten mukaan alueen muilla nuorisotaloilla heidän ja muiden nuorten rooli oli aktiivisempi, koska niissä oli *pakko osallistua, ei saanut pelkäämättä olla*. (Talo 7.)

Nuorten mukaan joillakin nuorisotaloilla on siis pakko osallistua. Keskustelua kuuntelevalle tulee käsitys, että asioita oli tehty mielellään, osana talon vallitsevaa pakko toimia -toimintakulttuuria. Osa nuorista kertoo esimerkiksi olleensa maalaamassa yhden talon (talo 8) tyttöjen huoneen pinkkejä seinä. Joku toinen mukana olleista oli kuullut, ettei huone ole vielääkään valmis. Kolmas vahvistaa tiedon. Nuoret maalasivat huonetta ennen kesälomia ja kesäloman jälkeen he eivät enää päässeet talolle (nuorisotyöalueen nuoria ohjattiin talon 7 asiakkaisiksi vanhemmasta päästä). Nuori toteaa tilanteesta: *Se on vähän surkeempi juttu...* Joku nuorista alkaa muistella, että nuorisotalolla (6, 8 ja 9) sai käyttää 50 euroa kuukaudessa nuorten ideoiden toteuttamiseen, *sit sai...aina järkkää...* Toinen nuori jatkaa: *...tai pitsaa tai karaokeiltoja...* Nuoret vertailevat kokemuksiin kuukausirahasta ja tulevat siihen tulokseen, että systeemi on ollut sama alueen kaikilla muilla nuorisotaloilla: rahan määrä oli 50 euroa ja sen pystyi siirtämään seuraavalle kuukaudelle, jolloin sitä kertyi lisää ja oli mahdollista hankkia *jotain kunnollistakin*. Nuoret muistelevat myös, että *tehtiin diskoja aina, niin joo, kaikki* (nuoret) *teki ne diskot sinne, perusti...* Toimintaa myös palkittiin noilla taloilla nuorten mukaan erilaisin lahjuksin. Kyseisen keskustelun nuoret pystyvät hyvin teoriassa erottelemaan, mitä nuorisotalolla tekee kävijä, osallistuja ja toimija. Talon 7 toimintakulttuurista nuoret toteavat: *Mut tääl ei oo pakko...* (osallistua tai toimia). Itse he olivat toimineet siellä vain *syömällä nuudelia ja juomalla kahvia* sekä vaikuttamalla tarjoiluihin. Muita rooleja nuorille ei ollut myöskään tarjolla. Pohdinta päättyy nuorten vastakysymykseen siitä, miksi sama toimijuutta mahdollistanut kuukausirahasysteemi ei ole käytössä myös talolla 7.

Edellä puhuttiin nuorisotalon yhteisön tilasta ja yhteisön sisällä vallitsevista ryhmädynamiikan luomista paineista olla toimimatta. Edellä mainitussa tilanteessa nuoret olivat toimineet, koska oli pakko toimia. Toimimisen perustelu pakolla tarjoaa nuorille suojan toimia menettämättä kasvojaan vertaisryhmän edessä. Nuorten mukaan myös toimimisen palkitseminen on tärkeää. Pakon lisäksi palkinto voi lisäksi olla nuorille hyvä syy ilmoittautua vapaaehtoiseksi (ks. myös Barter & Renold 2003, 93–98). Jos toimijuuteen on tarttunut, voi tilanteen yrittää pelastaa vielä huumorilla. Talolla 9 pojat, jotka toimivat talokokouksen puheenjohtajana ja sihteerinä, vetivät talokokouksen ylitsevuotavan railakkaasti, showmeiningillä. Kasvojen säilyttämiselle voi olla riski vetää kokous läpi vakavasti. (huumorin merkityksestä vrt. Pösö ym. Nyqvist 2008, 84; Huuki 2010, 16.)

Toimimattomuuden syyt saattavat olla myös syvemmällä kuin ryhmän turvattomuudessa tai dissauksen pelossa. Perhon mukaan hänen tutkimassaan rasistisessa alakulttuurissa tuli seurata tiettyä nuorisokulttuurista koodistoa¹³ pysyäkseen yhteisössä. Perhon tutkiman kulttuurin koodistossa ei esimerkiksi pidetty suotavana osallistua järjestettyihin harrastuksiin, kuten urheiluseuratoimintaan tai muualla kuin nuorisotaloilla järjestettyihin kerhoihin (Perho 2006, 43). Kiurun mukaan toveriryhmässä vallitsevat normit ja asenteet koulutusta kohtaan voivat esimerkiksi rohkaista tai olla rohkaisematta tietynlaisiin, kuten akateemisiin, koulutusvalintoihin (Kiuru 2008, 48, 56). Ryhmännormin rikkomisesta seuraa jokin sanktio, esimerkiksi ulossulkeminen kaveripiiristä (Keskisalo 2001, 190). Huukin mukaan kaveripiirissä toimiminen on jatkuvaa mikrokäytännötason veitsenterällä tasapainoilua. Esimerkiksi välittämisen ilmaisu pitää osata tahdistaa oikein, jotta se tukee pojan henkilökohtaista maskuliinista statusta, eikä käänny sitä vastaan (Huuki 2010, 13, 16). On mahdollista, että esimerkiksi osalla tutkituista nuorisotaloista kulttuuriseen koodistoon tai jonkun nuorisotalolla käyvän alaporukan koodistoon ei sisälly toimijuuden ottamista positiivisena mahdollisuutena. Tämän tutkimuksen aineiston perusteella ei ole mahdollista sulkea tätä vaihtoehtoa pois, joskin suurimmaksi osaksi syyt toimimattomuuteen löytyvät ryhmä- ja yhteisdynamiikan kevyemmistä rakenteista, kuten talokokoushetkien situationaalisista piirteistä. Elämä nuorisotalolla on jatkuvaa neuvottelua sen välillä, olenko toimimatta vai tartunko toimimiseen. Oletamme tässä tutkimuksessa, että nuorisotalolla toisiinsa riittävästi tutustuvat nuoret voivat muodostaa riittävän turvallisen yhteisön mielekkäälle toimimiselle.

¹³ Perho viittaa Hoikkalan alkuperäiseen termistöön ”kollektiivinen koodi”, ks. Hoikkala 1989, 43.

Nuoriso-ohjaajien kasvatuste ei ole osallistava

Nuorten ryhmäkeskusteluaineiston perusteella voidaan todeta, että osa nuorten toimijuuden oton esteistä juontaa nuoriso-ohjaajien antaman nuorten ohjauksen puutteisiin. Kaikkien nuoriso-ohjaajien kasvatuste ei ole osallistava. Esimerkiksi talon 11 nuoret ovat kokeneet, että ohjaajilta ei tule uskoa vaikuttamiseen ja toimimiseen. Talokokoukset ovat niin sekavia, että edes paikan päällä havainnoimassa ollut tutkimustiimin jäsen ei tiennyt, mitä asialistalla olleille kahdeksalle asialle päätettiin tehdä. Nuorten toimijuuden oton mahdollistamisessa iso rooli on siis nuorisotalon ohjaajilla. Joidenkin nuoriso-ohjaajien kasvatuste ylläpitää nuorten pysymistä kävijöiden roolissa. Nuorille ei silloin tietoisesti tarjota vaikuttamisen tai toimimisen mahdollisuuksia, tai jos tarjotaan, ohjaajilla on nuorten näkökulmasta ongelmia pitää prosesseja yllä (esim. asioita suunnitellaan, mutta ne eivät ikinä toteudu). Ohjaajien roolia ja heidän kasvatusteidensa merkitystä esitellään tässä aluvuossa kolmen esimerkin kautta.

Tutkimusaineistossa oli yksi nuorisotalo (talo 4), jossa nuoret pidettiin lähes sataprosenttisesti kävijän asemassa. Vaikuttamisen ja toimimisen kokemuksia nuorisotalon toimintaan osallistuvilla nuorilla ei ollut, lukuun ottamatta kesäajan aukiolokyselyyn vastaamista. Mitään muuta ei ollut tarjolla, ei myöskään yhteisöllisiä hetkiä. Kaikki ryhmäkeskusteluun osallistuneet nuoret olisivat esimerkiksi halunneet vaikuttaa perjantaipäivän toimintoihin, jolloin tehdään jotain erilaista verrattuna muihin viikonpäiviin. Nuoria ei vaikuttajina ja toimijoina huomioitu muutoinkaan nuorisotalon arjen järjestämisessä. Päinvastoin: talon alati vaihtuvien aukioloaikojen takia nuoret olivat turhautuneita kävelemään edestakaisin kilometrien matkoja kodin ja nuorisotalon väliä osuakseen talolle oikeaan aikaan. Tuossa suhteessa nuorten asemasta talolla ei voi käyttää edes sanaa asiakas, vaan enemmänkin alamainen (talo 4.)

Talolla 5 nuoret kertoivat voivansa vaikuttaa siihen, mitä ruokaa tehdään, millaista ohjelmaa tulee teemapäiviin tai mitä kisoja on minäkin päivänä. Seitsemäsluokkalaisten tutustumisilta järjestämään oli pyydetty vanhempia nuoria. Nuorten mukaan heiltä kysytään aika paljon, mitä he haluavat, ja toiveet yritetään sitten toteuttaa parhaan mukaan. Nuorten mukaan ohjaajille voi mennä myös kertomaan toiveistaan, ja sitten yritetään miettiä yhdessä, miten niitä voisi toteuttaa. Pelihankinnoista nuorilta kysytään ja se tulee, mitä nuoret toivoo. Edellisen talon toimintakulttuuriin verrattuna ero on selkeä. Talon 5 ohjaajien kasvatusteeseen kuului kysyä nuorten mielipidettä ja ottaa heidät mukaan toimijoina järjestämään talon asioita.

Talolla 1 nuoret ovat tilan kunnostamisessa ja toiminnan järjestämisessä osallistuneet niin ideointiin, suunnitteluun kuin toteutukseenkin. Lisäksi nuoret puivat talon asioita talotoimikunnan kokouksissa. Nuorten ryhmäkeskustelussa pohdittiin, milloin aikuinen tekee kaiken valmiiksi ja milloin innostaa nuoret tekemään itse:

Nuori: *Kyllä me siinä ollaan mukana, ku me saadaan päättää, mitä me niiltä (nuoriso-ohjaajilta) halutaan. Jos viedään me sitä niin pitkälle, että meidän pitää vielä ite lähteä mukaan hankkimaan niitä juttuja...*

Nuori: *Esimerkiksi kokouksessa me saadaan ite periaatteessa...me saadaan ite päättää siellä kaikki. Mikko vastustaa tai Heikki kyselee siellä aina niit välilyksymyksiä.*

Nuori: *Niin ja sitten muutama lähtee vaikka mukaan hankkimaan niitä juttuja, mitä me päätetään..*

Nuori: *Nii-i, Nii-i.* (Talo 1.)

Talolle 1 oli syntynyt koko aineistossa ainutlaatuinen ääneen harkinnan kulttuuri, jossa nuorten mielipiteitä jalostetaan yhteistoiminnallisesti tarkkaan harkituiksi päätöksiksi: toinen ohjaaja prep-

paa nuorten päätöksentekoa nuorten sanoin *vastustamalla* ja toinen *kysymällä niitä välikysymyksiä*.¹⁴

Nuorten ryhmäkeskusteluissa kritisoidaan muutamaan otteeseen ohjaajien passiivisuutta nuorten vaikutus- ja toimintamahdollisuuksien luomisessa. Talon 10 nuoret voisivat helpommin lähteä toimijoiksi vaikkapa talokokouksista, jos heitä yksinkertaisesti kannustettaisiin siihen enemmän ja heille mainostettaisiin asioita *jopa ääntä korottamalla*. Tällöin kaikki tulisivat nuorten mukaan tietoisiksi mahdollisuuksista ja yhteisistä kokoontumisista, mikä oli tuolla talolla yksi suurimmista nuorten toimimattomuuden aiheuttajista. Lisäksi nuoriso-ohjaajat voisivat nuorten mukaan käyttää motiivointikeinoina lahjomista, houkuttelemista ja itse mukaan lähtemistä. He voisivat myös sanoa nuorille, että *se on hyvä asia ja heille hyväksi* (10). Saman totesivat nuoret talolla 6. Nuorten mielestä ohjaajien itsensä ehdottamiin asioihin nuoret vastaavat useimmiten, että *ihan sama*. Koska idea on ohjaajien, kukaan nuorista ei ole niin kiinnostunut asiasta, että lähtisi sitä helposti toteuttamaan. Ohjaajan esittämä asia ei kuitenkaan välttämättä ole nuorista huono. Nuorten mielestä ohjaajan pitäisi olla *hyvä suostuttelemaan ja saada nuoret vakuuttuneeksi* (talo 6). Talolla 7 nuoret sanovat, että ohjaajien pitäisi olla todella kiinnostuneita nuorten toiminnasta, jotta nuoretkin kiinnostuisivat.

Kuten edellisessä luvussa todettiin, monien nuorisotalojen yhteisöllisyys on liian heikkoa, jotta nuoret uskaltaisivat ottaa riskin alkaa toimijoiksi. Vain harvojen nuorten osallistuessa joutuvat he helposti paljon vartijoiksi. Nuorten mukaan ohjaajat lataavat tehtäviin helposti ylimääräisiä toiveita. Heidän pitäisi osata antaa nuorille enemmän vapauksia toteuttaa asia omalla tavallaan (talo 7). Nuoret kuvaavat talokokouksen hetkeä, jolloin vapaaehtoisia kysytään, seuraavasti:

...niin sit ne rupee taas sönköttää liikaa sulle vastuuta ja kaikkee muuta, joo sä sit teet näin, näin, ja sit kumminkin sä et saa ite tehdä mitä sä haluat. Vaan ne päättää kaiken mitä sä teet. Ei siinä oo mitään järkee silloin. (Talo 9.)

Sinänsä ohjaajien reaktiot ovat ymmärrettäviä: ohjaajat ilahtuvat edes jonkun nuoren tarttuessa toimeen ja pyytävät tätä samalla tekemään enemmänkin – ja toistekin. Toimijaksi lähtevän nuoren toimintavapauden liian tiukka raamittaminen (*joo sä sit teet näin...*) viittaa ohjaajien dialogisen kasvatustaidon puutteisiin. Nuorten antaman palautteen perusteella ohjaajien on mahdollista kasvaa muuttamaan kumpaakin toimintatapaansa.

Nuoriso-ohjaajien ryhmäkeskusteluaineistosta käy ilmi, että he tarjoavat aktiivirooleja nuorisotalolla usein sen kummemmin miettimättä uudestaan ja uudestaan, jopa vuodesta toiseen helposti samoille luotettaviksi koetuille nuorille, joihin on jo tutustuttu hyvin. Tällöin nuorisotyöllä vahvistetaan helposti vain jo ennestään hyväosaisten ja aktiivisten nuorten asemaa. Aina ei nuoriso-ohjaajien työote onneksi perustu sattumaan tai perinteisten mutta huonojen käytäntöjen ylläpitämiseen, vaan strategiaan pohdintoihin. Yhdellä tutkimukseen osallistuneella nuorisotyöalueella oli toimijuuden tasaista jakautumista mietitty myös strategisesti: alueen taloilla tavoitteena oli saada jopa 70 prosenttia nuorista edes hetkittäisen toimijan rooliin jonkin tehtävän puitteissa. Myös tuon kaupungin tulospalkkausjärjestelmässä huomioidaan toimijoiksi aktivoitujen nuorten määrä – tosin ottamatta kantaa siihen, ovatko he aina samoja nuoria.

Nuorisotyötä on helpompi tehdä (suunnitella ja toteuttaa) valmiiksi nuorille kuin tehdä sitä heidän kanssaan. Joidenkin ohjaajien ja työyhteisöjen kohdalla osallistava kasvatusto on hiipunut rakenteellisista tai hallinnollisista syistä, esimerkiksi työntekijöiden suuren vaihtuvuuden takia.¹⁵

¹⁴ Pertti Aho (1999) mukaan tarvitaan tietynlaiset olosuhteet, jotta kansalaisten huolellisesti argumentoitu keskustelu (deliberaatio) mahdollistuu.

¹⁵ Esimerkiksi yhdellä tutkimukseen osallistuneella nuorisotyöalueella toiminnanjohtaja on vaihtunut noin neljän vuoden tutkimuskaaren aikana neljä kertaa ja kaikki nuoriso-ohjaajat ainakin kertaalleen.

Nuorisotilatoiminnan osallisuuden piirteitä ei välttämättä ole mietitty organisaatiossa eikä yhteisiä tavoitteita ole asetettu. Lisäksi osallistamisen tavat jäävät helposti nuoriso-ohjaajilta suunnittele-matta: ohjaajat eivät valmistele avointa tilatoimintaa ja sen iltakohtaisia prosesseja läheskään aina etukäteen.

Luotu talodemokraattinen järjestelmä rajoittaa liikaa nuorten vapautta toimia

Jos nuorisotalojen talokokouksia ei olisi, se olisi *häviö* tai *ankeeta ... et jos se olis vaan joku, et ohjaajat päättää, niin se olis ihan perseestä* (talo 9).

Nuorten osallisuushankkeissa on usein ongelmana, että aika hautaa hankkeet ja jo syntyneet toimijuuden positiot (ks. myös Koskinen 2010). Talolla 7 nuorten mielestä on vaikeaa suunnitella tekevänsä jotain jonakin tietynä päivänä tulvaisuudessa, kun he eivät tiedä, ovatko tuolloin edes tulossa talolle. Heidän mielestään olisi parempi, jos toiminnan voisi aloittaa heti, jolloin myöskään inspiraatio ei katoaisi. Talon 9 nuoret sanovat, että todella toteuttamiskelpoisiin – *ettei just mitään retki Floridaan* – ja nopeasti toteutettavissa olevien ideoiden toteuttamiseen voisi löytyäkin tekijöitä, *ei sellaiseen, että puolen vuoden päästä...* Esimerkiksi *ensi perjantaiksi* kuulostaa hyvältä, *ei niinkun että kahden kuukauden päästä ja nyt suunnitellaan kaikki. Ei sitä kukaan jaksakaan tehdä. Se on niin kaukana...*(Talo 9). Talolla 11 pitkä aikajänne talokokousten päätösten tekemisen ja asioiden toteutumisen välillä johtui osaksi byrokratiasta: nuoriso-ohjaajien, toiminnanjohtajan ja hänen esimiehensä välistä viestintäketjua nuorten ehdottamiin hankintoihin liittyen ei ollut etukäteen mietitty, tai saattoi olla jossain vaiheessa, mutta toiminnanjohtaja vaihtui viiden vuoden tutkimus-yhteistyön aikana neljä kertaa.

Aiemmin on jo käsitelty toimijan ja päättäjän positioiden syntymistä nuorille. Kyse on sekä tehtävien ja mahdollisuuksien tarjoutumisesta, mutta myös tahdosta jakaa valtaa nuorten kanssa. Luin nuorten ryhmäkeskusteluaineistoa myös siltä kannalta, että jos nuorille syntyy toimijan tai päättäjän positiota, niin kuinka todellisia tai näennäisiä ne ovat nuorten mielestä. Talolla 11 nuoria koulutetaan toimimaan talolla apuohjaajina. He kuitenkin toimivat lähinnä vain esimerkkinä muille nuorille: kengät otetaan pois jne. Annetut tehtävät eivät tuoneet mukanaan erityisempää mahdollisuutta toimia talon tai yhteisön hyväksi tai vaikuttaa talon toimintaan. Asemansa perusteella nuorilla pitäisi olla vastuuta ja toisaalta myös valtaa osallistua keskusteluihin, kehittämiseen jne. Heidän pitäisi pystyä toimimaan toimijan ja sitoutuneen toimijan asemassa. Ryhmäkeskustelussa kävi ilmi, että nuorilla olisi ollut paljonkin sanottavaa esimerkiksi oman nuorisotalon talokokousten kehittämiseksi. He olivat niitä, jotka kritisoivat talokokouksetkäytäntöjä eniten ääneen ja esittivät niihin selkeitä, konkreettisia parannusehdotuksia. (Talo 11.)

Mitä tarjoumien monipuolisuuteen tulee, nuorten vaikutus- ja toimijamahdollisuudet on talokoh-taisesti saatettu rajoittaa tiettyihin yksittäisiin asioihin. Joillakin taloilla nuoret voivat vaikuttaa esimerkiksi pelihankintoihin tai lehtitilauksiin ja jollakin toisella talolla vain kesäaukioloaikoihin tai siihen, mitä ruokaa perjantaina laitetaan. Talolla 9 nuoret kertoivat talokokousten toimivan vain ruokaan liittyvissä päätöksissä – ne asiat myös toteutettiin. Nuorten mukaan päätökset, joita tehdään hankinnoista (*sanotaan vaikkapa pöytä*) ja tapahtumista (*splättis, lanit, yönuta, seksiviikko*), eivät koskaan toteudu, vaan unohtuvat nuoriso-ohjaajille. Sitä kautta nuorten toimijuuskin on rajoittunut ruoan laittoon: *laitettu ja syöty talokokouksen päätöksellä hankittuja nuudeleita*. (Talo 9.)

Ohjaajien mukaan asiat eivät ole unohtuneet, mutta koska työvuorolistat tehdään kahdeksi kuu-

kaudeksi kerrallaan, nuorten ideoihin on vaikea tarttua nopeasti. Asioiden katoamista päätetään tulevaisuudessa välttää seinälle laitettavan projektiseurantakaavion avulla sekä seuraamalla hankkeiden edistymistä talokokouksissa. Myös työaikasunnittelussa aiotaan merkitä etukäteen resurssija tietyille viikoille nuorten ideoiden toteuttamista varten (ks. s. 36). On tietenkin mahdollista, että työajan rytmittämiseen liittyvissä kysymyksissä syy ei aina ole hallinnossa, vaan se voi olla myös ohjaajissa. Voi olla, että joillakin nuorisotaloilla ohjaajat tai jotkut heistä eivät halua tai jaksa sitoutua nuorten kanssa toimimiseen. Asioiden toteuttaminen yhdessä on niin ajallisesti kuin sisällöllisestikin vaativampaa kuin pelkästään nuoriso-ohjaajien kesken.

Toteutuvien asioiden kapea-alaisuutta voidaan tarkastella myös valtakusymyksenä. Lääninhallituksen peruspalvelujen arvioinnin perusteella voidaan todeta, että nuoret voivat osallistua päätöksentekoon nuorisotalon määrärahoista vain alle viidesosassa kunnista. Päätettävän määrärahan suuruus oli yhteensä noin 140 000 euroa ja se vaihteli kunnittain 150–32 000 euroon. (Lääninhallituksen keskeiset arviot peruspalvelujen tilasta 2007, 154, 157.) Jos nuorille annetaan mahdollisuus osallistua viikoittain vain muutaman kymmenen euron tarjoilun miettimiseen tai heille annetaan päätettäväksi tiettyjä rahasummia (50 e, 100 e) kuukaudessa tai vuoden aikana, mutta ei tietoa ja vaikuttamismahdollisuuksia nuorisotalon tai -työn toiminnan kokonaisuuteen, kyseessä on mielestäni näennäisvallan jakaminen. Tutkimuskunnissa nuoret eivät esimerkiksi ole olleet mukana toimintavuoden suunnittelussa yhtä kerran mukaan otettua nuorta lukuun ottamatta (Gretschel 2007, 195, 198).

Nuorten ottaminen mukaan toimintaan ja päättämiseen ei ole mahdollista tärkeissä päätöksissä, kuten talolla 7 tehdyssä toimintamallin muutoksessa. Asia on monimutkainen. Kaupungeissa voi olla sovittuna rakenne, perustuen esimerkiksi kaupungin tai nuorisotoimen strategiaan tai muuhun ohjelmapaperiin, jonka mukaan nuoret otetaan mukaan päätöksentekoon ja toimimiseen esimerkiksi talokokousten tai talotoimikuntien avulla. Osa nuoriso-ohjaajista nojaa ajattelussaan luotuun systeemiin ja noudattaa sitä tilanneherkästi soveltaen ja hyviä tuloksia saaden. Osa noudattaa sitä pakkotahtisesti (esim. niin, että asioita saa tuoda esille vain talokokousten kautta ja että toimia saa vain tiettyinä vuosina, kuukausina tai päivinä), jolloin nuorten vaikutusmahdollisuudet ovat systeemin takia kaventuneet eivätkä rikastu. Kaikki ohjaajat eivät suuren vaihtuvuuden vuoksi välttämättä tiedä systeemistä ja varsinkaan sen takana olevasta strategiasta: ”Ai, mä luulin, että näiden talokokousten kehittäminen oli vain meidän talon joku oma juttu, mutta sehän on täällä nuorisotoimen strategiassakin...” Olipa takana kaupungin tai nuorisotoimen laaja tahtotila strategioineen tai ei, nuorten ryhmäkeskusteluaineisto osoitti, että nuorille syntyneet positiot voivat olla on näennäisiä ja liian vähän neuvoteltuja, ja usein nuoret tietävät näennäisyyden vaaran jo ennalta. Nuorille annettu valta on näennäistä, jos nuorten toiminta- ja vaikutusmahdollisuudet on rajoitettu tiettyihin asioihin tai toteutumaan vain tiettyjen päätöksentekomekanismien kautta. Tosin jos järjestelmiä ei ole, myös niiden puute rajoittaa. Kuten aiemmin todettiin, järjestelmän tai esimerkiksi pakko osallistua -kulttuurin avulla voidaan murtaa ryhmädynaamisia paineita ja helpottaa nuorten toimijaksi lähtemistä, jos he itse sitä haluavat.

Nuorisotalolla on merkitystä nuorisotyön asioita laajemmin myös kaupunkiorganisaation ja nuorten kohtaamispaikkana. Niinpä nuorilta kysyttiin heille nuorisotalojen kautta tarjoutuneista vaikuttamismahdollisuuksista oman kaupungin tai kaupunginosan tasolla. Tulokset jäivät laihoiksi. Osa talon 6 nuorista olisi halunnut vaikuttaa virallisen graffitimaalauspaikan saamiseen kaupunkiin. Erään nuoren mukaan ohjaajat eivät millään tavalla välittäneet uskoa, että graffitiasiaan voisi vaikuttaa, vaikka hän puhui asiasta ohjaajien kanssa. Kaikkien ryhmien keskusteluissa nuoret pystyivät hyvin vähän nimeämään heille tarjottuja vaikutusmahdollisuuksia. Monet ihmettelivät, *miten nuorisotalon kautta voisi muka vaikuttaa*. Keskusteluissa kävi ilmi, että nuorilla olisi halua vaikuttaa esimerkiksi oman alueensa liikuntapaikkoihin sekä alueen keskuksen nuorisotalolla järjestettävään toimintaan,

jonne ei toivottu esimerkiksi *aina niitä samoja yökahviloita*. Lisäksi toivottiin järjestettävän lisää suuria tapahtumia nuorille. Ohjaajilla on suuri merkitys tämäntyyppisten vaikutusmahdollisuuksien aukeamisessa nuorille.

11 erilaista taloa: Mitä aineisto antaa toimivien yhteisöjen kehittämiseksi?

Toimintatutkimukseen liittyy aina toiminnan kehittämisen tavoite jo samalla kun asiaa tutkitaan. Tutkimustyön kenttäprosessi ei siis ole loppunut aineiston tallentamiseen. Nuoriso-ohjaajat ovat pyrkinet ja pyrkivät edelleen yhdessä nuorten kanssa parantamaan nuorisotaloyhteisöjen toimintaa esiin tulleissa epäkohdissa. Sekä näitä epäkohtia että uusia toimintamalleja on käyty läpi tutkijan/tutkimustiimin jäsenen avustamana nuorisotaloilla käyvien nuorten kanssa tulosten julkistamisen yhteydessä sekä talokokouksissa. Työyhteisöjen kanssa tuloksia ja toiminnan kehittämistä on käsitelty kehittämispäivissä, joita on pidetty kaupunki-, nuorisotyöalue- ja talokohtaisesti.

Seuraavaksi esitellään tutkimuksen nuorisotalot niiden osallisuusprosessien ja yhteisötason toiminnan tilaa kuvaavien diagnoosien avulla. Osallisuuden osalta kuvataan tekemisen tarjoumia ja vaikuttamisen mahdollisuuksia taloilla. Lisäksi mainitaan, jos tällaisia mahdollisuuksia ei jollain talolla ole ollenkaan. Diagnooseissa kuvaillaan myös, minkä tyyppiseen toimintaan osallisuusprosessit liittyvät: arjen tehtäviin, tapahtumien järjestämiseen tai nuorisotalon kehittämiseen. Lisäksi tarkastellaan, tapahtuvatko osallisuusprosessit enemmän yksilötasolla vai kollektiivisesti asioista sopien. Kollektiivista yhteisötason toimintakulttuuria taloilla edustavat esimerkit yhteen kokoontumisista tapahtumien, pelaamisen tai asioista yhdessä päättämisen ympärille. Nämä antavat viitteitä siitä, miten paljon ohjaajat kullakin nuorisotalolla toimivat yksilöiden, ryhmien tai koko yhteisön kanssa.

Talokohtaiset diagnoosit ovat tutkijan kuvailemia ajankuvia kunkin talon toiminnasta. Ne perustuvat tämän tutkimuksen materiaaliin, jotka on äänitetty tai havainnoitu jollain tietyllä hetkellä, joidenkin nuorten ja joidenkin ohjaajien läsnä ollessa. Diagnoosit ovat myös hieman erilaisia, koska nuorilta on kysytty eri kysymyksiä. Myös nuorisotalojen osallisuuskäytänteet vaihtelevat jo lähtökohtaisesti: osalle nuorisotaloista sopivia osallisuuden toimintatapoja etsitään tai vahvistetaan säännöllisiksi tämän tutkimuksen myötä, kun taas osalla on jo olemassa olevia demokraattisiksi tarkoitettuja toimintatapoja, joiden kehittämisestä tässä tutkimuksessa on kysymys.

Talokohtaiset diagnoosit: talot 1–5

Talon 1 avoimet illat ovat nuorten yhteiskäytössä siinä mielessä, että nuoret ala-asteelta toiselle asteelle kokoontuvat yhtä aikaa. Nuorille, joskin enimmäkseen heistä vanhimmille, on tarjolla monenlaisia tehtäviä, joihin he tarttuvat: arjen tehtäviä, tapahtumien järjestämistä ja esimerkiksi nuorisotalon sisustamista. Talon talotoimikunnan kokouksiin, joka sekin on tarkoitettu vain vanhemmille nuorille, on syntynyt omanlaisensa demokraattisen puheen kulttuuri, tapa jalostaa nuorten päätöksiä. Toinen ohjaaja preppaa nuorten päätöksentekoa nuorten sanoin *vastustamalla* ja toinen *kysymällä...välilläkysymyksiä*. Koko aineistosta ei löydy muuta vastaavaa esimerkkiä – voidaan sanoa, että talon ohjaajat osaavat harvinaisen taidon (ks. s. 28–29). Talon toimintatapojen ainoa heikkous on, että toimijuus ja vaikuttamismahdollisuudet tarjotaan melkein ja ainoastaan vain vanhempien nuorten ryhmälle ja nuoremmat jäävät näistä asioista paitsi. Haastateltu vanhempien nuorten ryhmä muodostaa nuorisotalon käyttäjien ytimen. Vanhemmat nuoret pelaavat esimerkiksi kisoissa vastakkain nuorempien kanssa, mutta muutoin vuorovaikutus on vähäistä. Nuoremmat tekevät vanhemmille nuorille pienimuotoista kiusaa, luultavasti saadakseen huomiota. Ohjaajat voisivat edesauttaa eri ikäryhmien välistä positiivista vuorovaikutusta ja tekemistä. Tutkimustulosten kertomisen yhteydessä aloitetaan vanhojen ja nuorempien yhteiset talokokoukset.

Talolla 2 haastatelluista nuorista osa nimeää merkittäväksi kokemuksekseen nuorisotalolla riehumiseksi rinnastettavan portaiden laskun pulkalla. Tämä kuvaa hyvin talon yhteisötason ongelmia. Yhteistä merkittävää toimintaa ei ole saatu rakennettua positiivisen toiminnan ympärille, joskin hieman orastavaa innostumista yhteisiin leivontahetkiin oli ohjaajien mukaan syntymässä. Nuorten mukaan heiltä voi kuitenkin vaatia sääntöjen noudattamista, sillä ilman sääntöjä talolle *varmaan tultaisiin päähtyneenä ja tapeltaisiin koko ajan*. Tämä kuvaa mahdollisesti talon käyttäjäkunnan yksilötason ongelmia. Osa heistä on saanut porttikiellon jollekin kaupungin muista nuorisotaloista. Nuorisotalolla voi nuorten mukaan tavata kavereita ja tutustua toisiin paremmin. Kun on paikka johon mennä, ei tarvitse olla pihalla. Osalla nuorista on kokemuksia nuorisotilan toimintaan vaikuttamisesta: he muistavat, että pelikoneen ja kalusteiden hankinnasta on puhuttu, ja osa kokee vaikuttaneensa niihin. Ryhmäkeskustelun tulosten kertomisten yhteydessä talolla aloitettiin talokokoukset, jotka on nimetty Törinätuokioiksi. Talolla on myös talotoimikunta, jonka toiminta jatkuu edelleen. Kyseisen talon avoimet illat ovat suhteellisen uusi asia, ja niitä pidetään vain kaksi iltaa viikossa. Yhteisö- ja yksilötason ongelmat puhuvat sen puolesta, että tilaa voisi pitää auki useampainakin iltana viikossa, jotta yhteisötason toiminta ja osallisuusprosessit saataisiin kunnolla käyntiin.

Talolla 3 parilla vanhemmalla nuorella, jotka osallistuivat keskusteluun, oli vahvoja vaikuttamiskokemuksia tilan remontoimisesta ja osallistumisesta kokouksiin, joissa oli päätetty isoja asioita tilatoiminnan sisältöön liittyen. Nyt toiminta oli ollut käynnissä jo useampia vuosia. Nuoremmilla nuorilla ei näin vahvoja kokemuksia luonnollisesti ollut. Nuorisotalolla on fläppitaulu, johon jokainen voi merkitä omia ideoitaan. Moni oli näin tehnytkin. Fläppitaulun ideoita (esim. hankintoja, retkiä ja tapahtumia) tarkastellaan yhdessä aika ajoin ja katsotaan, mitä mahdollisuuksia niitä on lähteä toteuttamaan. Nuorten ryhmäkeskustelun perusteella kehittämistarpeet liittyvät nuorten huomioimiseen asuinalueen harrastusmahdollisuuksien kehittämisessä, vaikka nuorisotalon kautta.

Talolla 4 ryhmäkeskusteluun osallistuu neljäsluokkalaisia poikia, koska vanhempia nuoria talolla käy harvakseltaan. Talon ilmapiiri on tutkijan havaintojen mukaan kiltti ja rauhallinen, jos sitä vertaa esimerkiksi taloon 2. Se ei kuitenkaan ole yhteisöllinen: yhteisötason toimintaa, kuten yhteisiä kokoontumisia jonkin asian tai toiminnan ympärille ei talolla juurikaan ole. Merkittävimpinä kokemuksina nuoret mainitsevat lähinnä yksilötason kehittymistä eri pelien pelaajana. Eräs nuori kokee olleensa hyödyksi ottaessaan pois pistojohdon väärästä paikasta. Hänellä ja muilla saattaisi olla haluja toimia enemmänkin yhteisön asioiden eteen, jos heidät otettaisiin mukaan toimijoiksi kävijän roolista, jossa he nyt olivat. Vaikuttamisen kokemuksia nuorisotalon toimintaan nuorilla ei ole. Kaikki nuoret haluaisivat esimerkiksi vaikuttaa perjantaipäivän toimintoihin, jolloin tehdään jotain erilaista kuin muina päivinä. Lisäksi talon epäsäännölliset aukioloajat aiheuttavat ongelmia. Ohjaajat valitsevat kehittämiskohteeksi talokokousten aloittamisen nuorten niin halutessa. Tulosten julkistamisen yhteydessä nuorilta kysytään, haluavatko he osallistua talokokouksiin, jos niitä järjestettäisiin. Enemmistö halusi ja niitä alettiin järjestää.

Talo 5 on nuorten mukaan lämmin ilmapiiriltään. Nuoret nimeävät saaneensa talotoiminnassa monenlaisia merkittäviä kokemuksia, mutta ne kaikki ovat tapahtuneet enemmän tai vähemmän yksilötasolla tai yhdessä ohjaajan kanssa: paellan valmistaminen, työharjoittelu nuorisotalolla, suuren palapelin kokoaminen jne. Nuorille on tarjolla monenlaisia tekemisen rooleja ja he voivat vaikuttaa asioihin – jos ottavat asian puheeksi ohjaajan kanssa. Talolla ei kuitenkaan ole sellaisia yhteisiä hetkiä, joissa talon asioita pohdittaisiin yhdessä ja niiden toteuttamistavoista päätettäisiin kaikkien nuorten kuullen. Talolla on kuitenkin yhteen kokoontumisen kulttuuria esimerkiksi tapahtumiin liittyen. Hyviksi havaituilla toimintatavoilla ei kuitenkaan ole ollut jatkuvuutta: vanhempien nuorten järjestämästä seiskaillastakin on kulunut jo useampi vuosi. Kehittämiskohteeksi kyseisellä talolla ohjaajat valitsevat tiettyjen toimintojen (kuten seiskaillat nuorilta nuorille) vakiinnuttamisen vuosittaisiksi.

Talojen 1–5 kehittämiskohteet liittyivät joko olemassa olevien osallisuusprosessien kehittämiseen (esim. toiminnan säännöllisyys, nuorempien jäsenten huomioiminen, asuinalueen harrastusmahdollisuuksin vaikuttaminen) tai talodemokraattisten toimintatapojen (esim. talokokous) aloittamiseen.

Talokohtaiset diagnoosit: talot 6–11

Talolla 6 nuoret ovat valmiita toimimaan *yhteisönsä* eteen, kuten he nuorisotaloaan kuvaavat. Yhteisistä asioista päätetään talokokouksissa, joita järjestetään joka viikko. Talokokouksissa päätetään, mitä hankitaan, ja hankinnat tehdään pitkälti nuorten päätöksiin perustuen. Talokokouksissa päätetään myös säännöistä ja niitä kerrataan alkuvuodesta sillä mielellä, että niihin voi tehdä muutoksia. Lisäksi nuoret vaikuttavat *yökkien* (talosta riippuen termillä tarkoitetaan joko yökahviloita tai yön yli aukioloa, josta käytetään myös nimitystä *yönuta* tai esim. *yönuokkari*) ja joidenkin muiden tapahtumien ohjelmaan: nuoret korostavat, että niissä ohjelma on silloin nimenomaan heidän eikä ohjaajien tekemää, ja he ovat mukana muutoinkin tapahtumien järjestämisessä vapaaehtoisina. Talokokouksiin liittyen on kuitenkin olemassa eräs ongelma: suuri osa nuorista lähtee ulos kokouksen ajaksi. Syy voi olla, että nuorille kokoukset näyttävät pitkälti ohjaajan puhumisen kuunteluna eivätkä nuorten omana puheenvuoromahdollisuutena. Nuorista on tärkeää, että talokokouksissa ei vain puhuta, vaan myös *päätetään* asioista, jotta asiat eivät jäisi kehittymättä. Nuorten talokokouksissa päättämät asiat eivät kuitenkaan läheskään aina toteudu. Yksi syy siihen, että nuoret eivät lähde toteuttamaan päättämäänsä asioita, on muilta nuorilta tuleva toimintaa, toiminnan tuloksia ja toimijaa halventava dissauspuhe (disrespect). Uusien nuorten on hankala tulla talolle. Nuoret eivät mene millään lailla vastaan uutta nuorta, päinvastoin katsovat vihaisesti ja kärjistetysti jopa lyövät tulokasta turpaan nurkan takana, jos tämä on tehnyt jotain, mitä ei toivota (esimerkiksi tullut uudestaan talolle). Kehittämiskohteeksi ohjaajat nostivat uusien nuorten tulemisen helpottamisen yhteistyössä nuorten kanssa.

Talon 7 toimintamallia on aika hiljattain uudistettu perusteellisesti. Nuorten mukaan heille ei ole tarjolla juurikaan toiminnan ja vaikuttamisen rooleja päivittäisessä toiminnassa. Uuden nuoren on nuorten mukaan helpompaa tulla tälle talolle kuin monelle muulle nuorisotalolle. Talon ohjaajat lupaa tehdä talon vaikuttamisen ja toimimisen mahdollisuuksista näkyvämpiä nuorille.

Talolla 8 on paljon yhteisiä kokoontumisia talokokousten, visailujen ja muun toiminnan ympärillä. Talon ilmapiirissä on kuitenkin ongelmia: kaikki nuoret tai nuorten ryhmät eivät voi puhua joidenkin toisten nuorten läsnä ollessa. Nuoret eivät ota talolla toimijuutta juuri ollenkaan, vaikka aikaisemmin sellaisella toiminnalla on ollut talolla pitkät perinteet. Lisäksi mahdollisuuksia kyllä tarjotaan. Ryhmien välisen yhteistyökyvyn lisäksi vähäisen toimijuuden oton syyksi selviää se, että nuorten toimijuuden mahdollisuudet on pääosin sidottu perjantaihin.¹⁶ Nuoret taas eivät tule perjantaisin, koska heillä on jo *menoja*. Uuden nuoren on vaikea tulla talolle. Ohjaajien mukaan tämän helpottaminen pitäisi priorisoida kehittämiskohteeksi. Koska tila on fyysisesti jo täynnä, kehittäminen aloitetaan kuitenkin muualta: pienryhmätoimintaa lisätään asioiden valmistelussa ennen talokokousta sekä talokokouksen aikana ja sen jälkeen, kun asioita toteutetaan. Lisäksi selvitetään nuorten toimijuuden oton esteitä yhden illan aikana kaikilta paikalla olevilta nuorilta. Esiintulleet esteet (kuten esim. *toimimisesta päätetään kokouksissa torstaina ja itse olen sillon harkoissa*) kootaan fläppitaululle talokokouksessa keskusteltavaksi ja ratkaisuja etsitään yhdessä. (Lisäksi: ei ole varmaa mistä syystä, mutta useamman kuukauden tauon jälkeen nuoret yllättäen alkoivat käydä talolla myös perjantaisin.)

Talolla 9 nuoret kokoavat itse porukkansa kasaan talokokousajan lähestyessä, ja ilmapiiriä voi kutsua innostuneeksi. Ongelma on, että nuorten mukaan ne päätökset, joita kokouksissa tehdään han-

¹⁶ Osallisuuden mahdollisuuksilla perjantaisin haluttiin nuorisotoimen ennaltaehkäisevän päihdetyön tavoitteiden saavuttamiseksi muuttaa perjantai-iltoja houkuttelevammaksi, kilpailussa Egyptiläistä Jaffaa (eräs olutmerkki) vastaan.

kinnoista ja tapahtumista (*splättilis, lanit, yönuta*), eivät koskaan toteudu. Nuoret voivat vaikuttaa sääntöihin, mutta eivät kaikkien mielestä olennaisesti. Esimerkiksi kiroilusta nuoret ovat yrittäneet sopia yhteishengellä, mutta siitä ei tule mitään (kun ohjaajat kirjaavat sen sääntöihin, joita sitten noudattavat). Ainoa asia, jossa talokokoukset toimivat nuorten mielestä hyvin, on ruoasta päättäminen perjantain. Jokainen ryhmäkeskusteluun osallistunut nuori pystyy nimeämään jonkin roolin, jossa on mielestään ollut toimijana: pöytäfudisturnauksen järjestäminen tai sen tuomarina toimiminen, talon edustaminen alueellisessa nuorisotalojen kokouksessa, ruoanlaitto ja dj:nä toimiminen diskossa. Kaiken kaikkiaan nuorilla olisi intoa toteuttaa eri asioita talolla enemmän ja nopeammassa tahdissa kuin nyt tapahtuu. Uuden nuoren tuleminen tälle talolle saattaa olla hieman helpompaa kuin monelle muulle talolle (yksi nuorista aikoo ainakin mennä vastaan ja miettiipä joku asiaa myös uuden nuoren kannaltakin, näitä elementtejä ei juuri ole muiden talojen aineistossa). Nuoriso-ohjaajat valitsivat kehittämiskohteeksi asioiden suunnittelun ja toteutuksen välisen aikajänteen lyhentämisen aina, kun se on mahdollista (ohjaajat perustelevat pitkää aikajännettä 2 kk:n työvuorolistoilla). Vuosittain toistuvat toiminnot (kuten *yönuta*) päätettiin merkitä valmiiksi vuosikelloon, jolloin niiden ajankohdat ovat niin nuorten kuin ohjaajienkin tiedossa ja työntekijäresurssit niihin varattuna. Lisäksi jokaisen nuorten hankkeen eteneminen tehdään tapauskohtaisesti näkyväksi esim. seinälle, jolloin ne eivät katoa.

Talolla 10 kaikki nuoret eivät ole tietoisia siitä, milloin talokokouksia pidetään (kokousten pitoa on kokeiltu eri iltoina), ja toisaalta suuri osa menee mieluummin ulos kuin kokoukseen. Tehtyjen havaintojen mukaan kokoukset ovat myös sekavia. Nuoret ovat voineet vaikuttaa seuraaviin asioihin: pelien ja pelivälineiden hankinta, bilispöytä, turnauksissa käynti, leffalippujen hankinta palkkioksi nuorille, jotka ovat tehneet jotain erityistä. Osa nuorista toimii talolla vapaaehtoisina aikuisina ja sitä kautta voi heidän mukaansa vaikuttaa, lähinnä kuitenkin vain omalla esimerkillään ja sanomalla esimerkiksi, että kengät pitää ottaa pois. Apuohjaajilla olisi hyviä neuvoja talon talokokoukskulttuurin kehittämiseksi, mutta heitä ei ole huomioitu. Nuoret ovat järjestäneet koripalloiltoja ja *kaikkeaa* sekä osallistuneet nuorisotalojen väliseen biljarditurnaukseen, diskoihin, leireille ja leivontaan. Nuorten omien sanojen mukaan he voisivat helpommin lähteä toimijoiksi, jos heitä kannustettaisiin enemmän ja heille mainostettaisiin mahdollisuuksista. Lisäksi nuorten mukaan voi käyttää muun muassa lahjomista ja houkuttelemista ja itse mukaan lähtemistä sekä sanomalla nuorille, että se on hyvä asia ja heille hyväksi. Uuden nuoren on hankala tulla talolle. Nuorista kukaan ei mene häntä vastaan. Nuorten mukaan työntekijä voisi auttaa uutta nuorta muun muassa olemalla kaverina hänelle ja järjestelmällä tutustumista edistäviä juttuja, muun muassa yhteisiä pelejä. Talokohtaisesta kehittämiskohteesta ei nuoriso-ohjaajien kanssa päästy sopimaan selkeästi talon jatkuvien työntekijävaihdosten takia.

Talolla 11 on talokokousten pidossa on ollut pitkään taukoa, koska nuoret eivät ole olleet kiinnostuneita osallistumaan niihin. Niille on yritetty löytää nuoria houkuttelevaa ajankohtaa ja muotoa. Ryhmäkeskustelun tallentamisen aikaan ne olivat myöhäisillassa yhdistettynä iltapalaan joka toinen viikko. Nuorten mukaan he ovat voineet vaikuttaa talon hankintoihin, mutta hankintojen toteutumisessa on pitkä viive, joka on syönyt nuorten motivaatiota vaikuttaa ja uskoa kokouttamiseen. Lisäksi ohjaajat eivät nuorten mukaan kuuntele heitä, joten kokouksiin osallistuminen olisi joka tapauksessa turhaa. Nuorten mielestä samoja asioita joutuu koko ajan toistelemaan ja hankintoja odottelemaan. Nuorten suhtautuminen ohjaajiin on keskustelussa puheen tasolla vihamielistä. Käynnissä on kaksi jupakkaa, jotka ovat vieneet nuorten toimintahaluja: kahvimukeihin ja pingismailoihin liittyen (ks. s. 24). Uudet nuoret eivät voi tulla talolle nuorten mukaan ollenkaan, suurimpana esteenä on keskusteluun osallistunut ryhmä itse. Ohjaajien mukaan talon ilmapiiri on alkanut jo parantua, joten kehittämiskohteeksi he valitsevat uusien nuorten tulemisen helpottamisen. Toiminta alkoi niin, että jokainen nuorisotalolla käyvä kertoi keittiöstä juomista hakiessaan, millä

tavalla uusien nuorten tuloa talolle oli vaikeutettu (esim. pyyhitty uuden nuoren biljardivuoro yli) ja nuoriso-ohjaajat listasivat piirteet fläpille. Listaa käsiteltiin talokokouksessa.

Tutkimuksen jatkosta

Tämä julkaisu päättyy siihen, mistä varsinaiset kehittämistoimet alkavat. Kehittäminen ei tätä julkaisua kirjoitettaessa (pääosin vuoden 2010 aikana) ole vielä päättynyt, vaikka tutkija keskittyikin välillä tutkimuksen tähänastisen kaaren kirjoittamiseen. Tutkija tulee palaamaan samoille nuorisotaloille tulevana vuosina. Monet nuoriso-ohjaajat ovat ilmaisseet toiveen, että nuorten ryhmäkeskusteluista tehtäisiin uusi kierros, jotta nähtäisiin, ovatko asiat nuorten mielestä parantuneet. Samassa yhteydessä on tarkoitus raportoida, millaisia toimenpiteitä kehittäminen kaiken kaikkiaan piti sisällään kullakin talolla.

Pohdinta

Tässä tutkimuksessa selvitettiin kunnallisten nuorisotalojen toiminnan kehittämismahdollisuuksia nuorten ja nuorten osallisuuden näkökulmasta kahdessa kaupungissa. Nuorten monipuolinen osallisuus nuorisotaloilla mahdollistuu vain valtaa ja toimintamahdollisuuksia nuorille jakamalla. Jos nuoret halutaan mukaan toimijoiksi ja päättämään asioista, on asioita pystyttävä ideoimaan, suunnittelemaan, päättämään, toteuttamaan ja arvioimaan heidän kanssaan. Näin toimien nuorilla olevaa nuorten asioita koskeva asiantuntemusta ja toimintahalua ja -potentiaalia yhteisön hyväksi on mahdollista saada kanavoitua nuorisotalotoiminnan kehittämiseen.

Mahdollistamisen prosesseista, joissa nuorten asemaa ja mahdollisuutta toimia ja päättää nuorisotaloilla tuetaan, voidaan yksinkertaistetusti käyttää termiä osallisuusprosessit. Osallisuusprosessit voivat toteutua esimerkiksi yhteisön arjen pyörittämiseen, hankintojen tekemiseen, tapahtumien järjestämiseen tai tilojen, toimintojen tai alueiden kehittämiseen liittyen.

Tutkimuksessa kävi ilmi, että nuoriso-ohjaajien työotteissa on suuria eroja siinä, ovatko he tottuneet nuorisotaloilla toimimaan yksilöiden, pienryhmien vai koko yhteisön tasolla. Nämä erot heijastivat suoraan talojen toimintakulttuurin eroja (onko siellä yksilö- vai yhteisötason toimintaa) sekä eroja nuorille tarjottujen vaikuttamisen ja toimimisen paikkojen monimuotoisuudessa. On selvää, että isoihin koko yhteisöä koskettaviin asioihin ei päästä käsiksi, jos toimitaan vain yksilötasolla.

Nuorisotaloilla onkin mahdollista kiinnittää entistä enemmän huomiota siihen, tapahtuuko osallisuusprosessien mahdollistaminen yhteisössä enemmän yksilötasolla (nuoren ja ohjaajan välillä) vai kollektiivisesti yhteisön tasolla (esim. talokokouksissa) asioista sopien. Tutkimuksen tulosten perusteella paljastui paradoksi: niin yksilötason neuvotteluissa kuin laajoissa kokoontumisissa vahvimmat nuoret usein voittavat. Vaikka tällainen riski on kummassakin toimintatavassa huonosti organisoituna – kollektiivisuus voi kuitenkin mahdollistaa asioista yhdessä päättämisen demokraattisesti, ikuinen yksilötasolla toimiminen ei. Siksi siihen kannattaa yrittää pyrkiä. Demokraattisiksi tarkoitetuissa kollektiivissa rakenteissa vahvojen ainaista voittamista voidaan välttää etukäteisvalmistautumisella ennen yhteistä kokoontumista. Eri tahojen intressit – laajempi näkemys eri toimintavaihtoehtoista, selvitetään ohjaajan tai apuohjaajien toimesta jo ennen yhteenkokoontumista, olettaen, että kaikki tahot eivät yhteiskokoontumisissa kuitenkaan halua tai uskalla puhua ääneen.

Tutkimuksessa kävi myös ilmi, että joillakin taloilla valtaa ei ollut jaettu nuorille ollenkaan (taloilla ei ollut käytössä yhteissuunnittelun tai -päättämisen toimintatapoja). Ja joillain, joissa niitä oli, demokraattiseksi tarkoitettu ei välttämättä toiminut demokraattisesti: kokous saattoi olla sekava, asioista päätettiin näennäisesti yhdessä tai kokouksen jälkeen lopulta kuitenkin nuoriso-ohjaajien toiminnan varassa on, mitkä asioista toteutuvat, mitkä ei.

Tutkimuksen varrella keskiöön nousivat nuorisotalon yhteisöllisen toimintakulttuurin kehittämisen tarpeet. Nämä tarpeet konkretisoituivat osallisuuteen liittyen kahdella tasolla. Ensinnäkin tutkimuksessa kävi ilmi, että uusien nuorten on talolla sisällä olevien mielestä nuorisotalolle hankala tulla. Käytännössä tämä tarkoittaa nuorisotalojen ovilla ja eteisissä käyvän nuoria, jotka kääntyvät pois sisällä olevien nuorten heitä kohtaan osoittaman antisosiaalisen käytöksen takia¹⁷. On harjaantumiskysymys, voiko yhteisö kokea yhteisöllisyyttä ja olla vastaanottavaisia uusille jäsenille samaan aikaan. Haasteena on pystyä huomioimaan molemmat aspektit tasapainoisemmin nuorisotaloilla tehtävissä ryhmäytymistä ja yhteisöllisyyttä kehittämissä toimissa.

Toinen keskiöön noussut elementti nuorisotaloyhteisön toiminnan kehittämisessä oli eri ryhmiin

¹⁷ Kauempana nuorisotalojen ovesta olevien nuorten tavoittamiseen (outreach) ei tässä tutkimuksessa etsitty ratkaisua.

kuuluvien nuorten yhteistoiminnan edellytysten parantaminen. Laajat osallisuusprosessit tarvitsevat tuekseen vahvaa yhteisön tukea. Yhteistoimintaan pystymistä tarvitaan jollain tasolla kaikkien nuorisotalolla käyvien alaryhmien välillä, jotta yhteisten asioiden yhdessä ideointi, suunnittelu ja toteuttaminen onnistuisivat. Tutkimuksessa kävi myös ilmi, että nuorten maailmassa esiintyy toisen nuoren toimijuutta, toimintaa ja toiminnan kohteita koskevaa (paska leipoja, paska leipominen ja paskat pullat) halventavaa dissaus-puhetapaa. Sellaisen toimintakulttuurin syntymiseen, jossa uusia nuoria koetellaan ja toisten nuorten toimimista dissataan, kehittymiseen lienevät vaikuttaneet laajalti monet syyt. On selvää, että näihin ilmiöihin tulee kiinnittää jatkossa enemmän huomiota. Tarvitaan kaikkien nuorten eri kasvu ympäristöjen toimia asiassa, ei vain kunnallisen nuorisotyön.

Nuorisotaloja on tarkasteltava talokohtaisesti ja aika-ajoin, kun selvitetään, mitä niiden ryhmädynamiikassa pitää kulloinkin kehittää, jotta yhteisötaso niissä alkaa toimia riittävän hyvin. Yhteisötason maksimaalisen hyvää toimintaa lienee mahdotonta tavoitellakaan yhteisössä, joka on avoin ja jonka jäsenistä suuri osa vaihtuu nopealla rytmillä – nyt haetaan riittävää tasoa, jotta asioista voidaan sopia ja erilaiset nuoret voivat alkaa taloilla toimia. Nyt tutkituista nuorisotaloista kehittämisen kohteita löytyi sen verran paljon, että kaikkea kehittämistä ei voida tehdä yhtä aikaa, vaan nuoriso-ohjaajat priorisoivat tarvittavat toimet. Kehittäminen ei kuitenkaan onnistu vain ohjaajien toimesta, vaan nimenomaan pitkäjänteisenä yhteistyönä talolla käyvien nuorten kanssa.

Kunnallisen nuorisotyön ylläpitämällä avoimella nuorisotalotoiminnalla on yhteiskunnalle enemmän annettavaa kuin mihin se nyt pystyy. Vesikansan (1988a, 28, 32, 40) mukaan sotien jälkeisinä vuosina nuorisotaloihin pukattiin ensin vain niitä nuoria, joista oli häiriötä. Myös silloin nuorten jo pelkkä kadulla oleminen nähtiin usein sellaisena. Sitten nuorisotaloille ohjattiin myös järjestöjen toiminnan ulkopuolelle jääneitä nuoria. Ajatuksena oli, että nuorisotalojen kautta nuoret harjaantuisivat järjestötoiminnan osallistujiksi. Samat sosiaalisen vahvistamisen ja aktiivisen kansalaisuuden teemat virittävät nuorisotalotoimintaan kohdistuvia odotuksia tänäkin päivänä, joskin oletukset järjestöjen suuntaan kasvattamisesta lienevät himmenneet. Painotus on siirtynyt siihen suuntaan, että nuorten sosiaalisten taitojen vahvistamista tarvitaan itseisarvoisesti myös nuoren omaa elämää varten, ei vain aktiivista kansalaisuutta varten.

Nuorten ryhmäkeskusteluissa kävi mielenkiintoisella tavalla ilmi, että nuorisotalolle tullessaan nuoret tietävät pääsevänsä nuoriso-ohjaajan läsnäolon, yhdessä tekemisen, neuvojen, avun ja ohjauksen piiriin. Jos nuoriso-ohjaaja ei ollut heidän mielestään tarpeeksi läsnä, vaan esimerkiksi toimistohuoneensa uumenissa, nuoret mainitsivat siitä. Nuorisotaloilla kasvatus (molemmipuolinen dialoginen kasvu), eri-ikäisten ja eri ryhmien välinen yhteisöllisyys ja demokraattiset toimintatavat ovat mahdollisia. Näitä ominaisuuksia edelleen kehitettäessä nuorisotalot alkavat erottua muista kunnallisista ja kaupallisista palveluista ja muovata uusiksi ja täyttää omaa yhteiskunnallista rooliaan.

Nuorisotyö toimii tai voi toimia nuorten suuntaan sosiaalisena ja demokraattisena infrastruktuurina yhteiskunnassa, samalla se toimii foorumina, joka antaa nuorille äänen muokata yhteiskuntaa. Kehittämisen tulee kuitenkin alkaa siitä, mitä nuorisotyö nyt tekee, ei siitä, mitä se kuvittelee tekevänsä. (Gretschel & Kiilakoski 2010; Coussée 2010, 11,13). Coussée yms. viittaavat Youngin (1999, 80) toteamukseen: ”On mahdotonta vastata kysymykseen millaista nuorisotyötä haluamme, ennen kuin on selvillä millaisen yhteiskunnan haluamme.” (Coussée yms. 2010, 126). Yhtenä mahdollisena tulevaisuutena on yhteiskunta, jossa kaikkien (kaikenikäisten ja erilaisten) kuntalaisten on mahdollista toimia ja vaikuttaa yhteisöjensä parhaaksi.

Liitteet

Liite 1. Nuorille jaettu kirjallinen tiedote ryhmäkeskusteluihin liittyen

TIEDOTE (PÄIVÄMÄÄRÄ)

Hei nuoret ja nuorten vanhemmat Helsingissä (tai Kajaanissa)!

(Kaupungin nimi) nuorisotaloilla tehdään (ajankohta) nuorten ryhmähaastatteluja. Haastattelujen aiheena ovat nuorten näkemykset nuorisotalotoiminnan kehittämiseksi. Kutsumme sinut nuori ryhmäkeskusteluun (alueen nimi) nuorisotalolle (päivämäärä ja kellonaika).
Tervetuloa!

Haastattelut nauhoitetaan diginauhurilla. Keskustelevat nuoret eivät ole jälkikäteen tunnistettavissa, sillä keskustelijoiden nimet muutetaan salanimiksi, samalla kun haastattelu kirjataan ylös nauhurilta paperille. Jos nuori on tunnistettavissa sanomiensa asioiden takia, muutetaan asioita yleisemmiksi, jotta tunnistettavuuden vaara häviää. Haastattelun alussa nuorten nimet ja yhteystiedot otetaan ylös sen takia, että tutkija ja tutkimusta tekevät nuorisohjaajat saavat heihin tarvittaessa yhteyden myöhemmin.

Helsingistä (tai Kajaanista) nuorilta kerättävä tieto on osa tutkija Anu Gretschelin valtakunnallista tutkimushanketta, jonka nimi ”Kunnallisen nuorisotyön vaikuttavuus nuorten näkökulmasta.” Haastattelut tekee... (Kerrotaan ko. nuorisotalolla nuoria haastattelevan tutkijan tai tutkimustiimin jäsenen nimi). Helsingin haastattelujen pohjalta tehtävä tutkimusraportti on luettavissa netistä Helsingin kaupungin nuorisosiainkeskuksen sivuilta 31.5.2009 mennessä.¹⁸ Haastatteluaineisto, josta kaikkien nuorten nimet on muutettu, arkistoidaan ja sitä voivat käyttää tulevaisuudessa muihinkin tutkimuksiin. Haastattelutilanteeseen osallistuneiden nuorten nimiä ja yhteystietoja ei kuitenkaan anneta eteenpäin. Toivomme nuorten osallistuvan runsain mitoin kyseiseen ryhmähaastatteluun ja myöhemmin mahdollisesti tehtäviin yksilöhaastatteluihin. Lisätietoja tutkimuksesta saa nuorisotalon nuorisohjaajilta tai minulta.

Terveisin Anu Gretschel, tutkija, FT, Nuorisotutkimusverkosto, anu.gretschel@nuorisotutkimus.fi
(lisäksi tutkimustiimiin kuuluvan henkilön yhteystiedot, ellei tutkija tee haastatteluja itse)

¹⁸ Täältä osin suunnitelmasta poikettiin myöhemmin ja tulokset esiteltiin nuorille vuorovaikutteisesti ja talokohtaisesti talokousten tms. yhteisten kokoontumisten yhteydessä.

Liite 2. Nuorten ryhmäkeskustelujen kysymykset ja vastaustapa (suluissa)

Yhteiset kysymykset 1–5 kaikille nuorten ryhmille:

1. Nuorisotalojen pitää olla paikkoja, joissa nuorilta ei vaadita mitään? (kyllä/ei, perustelukierros)
2. Oletteko tehneet nuorisotalolla jotain sellaista merkittävää, jonka tulette muistamaan aina? (kyllä/ei, perustelukierros)
3. Oletteko voineet vaikuttaa nuorisotalon asioihin? (kyllä/ei, perustelukierros)
4. Oletteko nuorisotalon kautta voineet vaikuttaa oman kaupunginosanne tai (kaupungin nimi) asioihin? (kyllä/ei, perustelukierros)

Kysymyspatteristo A, 5–10:

5. Pidätkö te nuoria nuorten asioiden asiantuntijoina? (kyllä/ei, perustelukierros)
6. Pitävätkö aikuiset nuoria nuorten asioiden asiantuntijoina? (kyllä/ei, perustelukierros)
7. Mitä nuorisotalolla tehdään? (avoin kysymys + ryhmittely)
8. Mitä nuoriso-ohjaajat tekevät nuorisotalolla? (avoin kysymys + ryhmittely)
9. Mikä on teidän (nuorten) mielestä se tavoite, minkä takia nuorisotaloja on olemassa? (avoin kysymys)
10. Mikä on teidän mielestä nuoriso-ohjaajien mielestä se tavoite, minkä takia nuorisotaloja on olemassa? (avoin kysymys)

Kysymyspatteristo B, 5–14:

5. Oletko valmis toimimaan jonkun yhteisen asian hyväksi jos joku pyytää? (kyllä/ei, perustelukierros)
6. Ovatko talokokoukset tärkeitä/hyödyllisiä? (kyllä/ei, perustelukierros)
7. Pitäisitkö hyvänä tapana, että kaikille nuorisotalolla käyville nuorille varattaisiin mahdollisuus kahdenkeskisiin keskusteluihin haluamansa nuoriso-ohjaajan kanssa? (kyllä/ei, perustelukierros)
8. Onko uuden nuoren helppo tulla nuorisotalolle? (kyllä/ei, perustelukierros)
9. Nuoriso-ohjaajat jakoivat omassa keskustelussaan nuorille mahdollistuvia rooleja esimerkiksi seuraaviin: kävijät, osallistujat ja toimijat. Mitä teille tulee mieleen tästä jaosta? (avoin kysymys)
10. Mitä nuoret ovat toimijoina tehneet aiempina vuosina nutalla? (avoin kysymys)
11. Mitä nuoret ovat toimijoina tehneet tänä vuonna? (avoin kysymys)
12. Oletko sinä ollut joskus toimija? (avoin kysymys)
13. Kuvittele seuraava tilanne:

Nuoret ovat talokokouksessa sanoneet monta ideaa, joita haluaisivat toteutettavan. Kun kysytään, että kuka haluaisi ryhtyä tekemään, ei yksikään käsi nouse?

Kerro miksi ei. Kenen pitäisi tehdä ja mitä toisin, että nuoret lähtisivät myös toteuttamaan ideoitaan? (avoin kysymys)

14. Kuvaile, millainen on hyvä talokokous. (avoin kysymys)

Lähteet

Ahonen, Pertti (1999) Arviointi kansanvaltaisena käytäntönä. Teoksessa Risto Eräsaari & Tuija Lindqvist & Mikko Mäntysaari & Marketta Rajavaara (toim.) *Arviointi ja asiantuntijuus*. Helsinki: Gaudeamus, 119–145.

Argyris, Chris & Schön, A. Donald (1996) *Organizational Learning II. Theory, Method and Practise*. Reading (MA): Addison-Wesley.

Barter, Christine & Renold, Emma (2003) Dilemmas of Control: Methodological Implications and Reflections of Foregrounding Children's Perspectives in Violence. Teoksessa Raymond L. Lee & Elizabeth A. Stanko (toim.) *Researching Violence. Essays on Methodology and Measurement*. London: Routledge.

Berg, Päivi (2010) Liikuntatuntien kapteenivalintatilanne oppilaiden hierarkioiden rakentajana. Teoksessa Päivi Berg. *Ryhmärajoja ja hierarkioita. Etnografinen tutkimus peruskoulun yläasteen liikunnanopetuksesta*. Helsingin yliopiston sosiaalipsykologien laitos, tutkimuksia 22, 174–186.

Belton, Brian (2009) *Developing Critical Youth Work Theory. Building Professional Judgment in the Community Context*. Rotterdam: SensePublishers.

Brown, Rupert (1988) *Group Processes. Dynamics within and between Groups*. Oxford: Blackwell.

Coussée, Filip (2010) The history of youth work – Re-socialising the youth question? Teoksessa Filip Coussée, Griet Verschelden, Tineke Van de Walle, Marta Mędlińska & Howard Williamson. *The history of youth work in Europe. Relevance for youth policy today. Volume 2*. Council of Europe Publishing, 9–14.

Coussée, Filip & Verschelden, Griet & Van de Walle, Tineke & Mędlińska, Marta & Williamson, Howard (2010) The history of European Youth Work and its relevance for youth policy today – Conclusions. Teoksessa Filip Coussée, Griet Verschelden, Tineke Van de Walle, Marta Mędlińska & Howard Williamson. *The history of youth work in Europe. Relevance for youth policy today. Volume 2*. Council of Europe Publishing, 125–136.

Delanty, Gerald (2007) *Community*. London: Routledge.

Feldmann-Wojtachnia, Eva & Gretschel, Anu & Helmisaari, Vappu & Kiilakoski, Tomi & Matthies, Aila-Leena & Meinhold-Henschel, Sigrid & Roth, Roland & Tasanko, Pia (2010) *Youth participation in Finland and Germany. Status analysis and data based recommendations*. Finnish Youth Research Network, Bertelsmann Stiftung und Forschungsgruppe Jugend & Europa am CAP, Ludwig-Maximilians-Universität München. <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisut/verkkojulkaisut> (viitattu 4.3.2011).

Gretschel, Anu (2002) *Kunta nuorten osallisuusympäristönä. Nuorten ryhmän ja kunnan välisen vuorovaikutussuhteen tarkastelu kolmen liikuntarakentamisprojektin laadunarvioinnin keinoin*. Studies in Sport, Physical Education and Health 85. Jyväskylän yliopisto. Saatavilla: <http://urn.fi/URN:ISBN:951-39-1286-8> (viitattu 4.3.2011).

Gretschel, Anu (2007) Nuorisotalo mahdollistava lähiyhteisönä. Teoksessa Anu Gretschel & Tomi Kiilakoski (toim.) *Lasten ja nuorten kunta*. Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto & Opetushallitus & Humanistinen ammattikorkeakoulu, 193–206.

Gretschel, Anu (2010) Sanat ja teot kuntapäätäjien ja nuorten keskusteluissa. Teoksessa Anu-Hanna Antila & Kristiina Kuussaari & Tiina Puhakka. *Ohipuhuttu nuoruus?* Nuorten Elinolot -vuosikirja. Helsinki: Terveysten ja hyvinvoinnin laitos & Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusverkosto & Nuorisosiainneuvottelukunta, 155–167.

Gretschel, Anu & Kiilakoski, Tomi (2010) The Social Impact and the Position of Youth Work. Case: Youth centre. 1st European Youth Work Convention. July 5-7, 2010. Belgium, Ghent. <http://www.youtheutrio.be/Welkom/EuropeanYouthWorkConvention/Programme/Keynotespeaker-8July09301100/tabid/121/Default.aspx> (Viitattu 13.9.2010.)

Habermas, Jürgen (2003) *On the Pragmatics of Communication*. Edited by Maeve Cooke. Cambridge: Polity Press, cop. 1998.

Hanhivaara, Pirjo (2006) Maailemaa syleilevä osallisuus – ajatuksia osallisuudesta ja sen suhteesta kouluun. *Nuorisotutkimus* 24 (3), 29–39.

Hanhivaara, Pirjo (2009) Kasvatus nuorisotyössä – väistelyä ja väärinymmärrystä. *Nuorisotutkimus* 27 (1), 61–65.

Harinen, Päivi & Heikura, Mari & Lehmus, Heikki & Vallisto, Matias (2008) *Tappelua takapenkillä. Kokemuksia kohdennetun nuorisotyön poikien pienryhmätoiminnasta*. Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto, julkaisuja 90. Helsinki.

Harinen, Päivi & Keskisalo, Anne-Mari & Perho, Sini (2001) EXIT. Kohti uutta arkea? Teoksessa Vesa Puuronen (toim.) *Valkoisen vallan lähettiläät. Rasismien arki ja arjen rasismi*. Tampere: Vastapaino, 209–232.

Hoikkala, Tommi (1989) Nuorisokulttuurista kulttuuriseen nuoruuteen. Helsinki: Gaudeamus.

Honkasalo, Veronika, Souto Anne-Mari & Suurpää, Leena (2007) *Mikä tekee nuorisotyöstä monikulttuurisen? Kokemuksia, käytäntöjä ja haasteita 10 suurimmassa kunnassa*. Verkkojulkaisusarja 16. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Saatavilla: <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/kymppikerho.pdf> (viitattu 4.3.2011).

Huuki, Tuija (2010) Välittämisen vaikeus maskuliinisuuden rakentumisessa. *Nuorisotutkimus* 28 (1), 3–19.

Hämäläinen, Juha (2007) Nuorisokasvatuksen teoria sosiaalipedagogisessa kehityksessä. Teoksessa Elina Nivala & Mikko Saastamoinen (toim.) *Nuorisokasvatuksen teoria – perusteita ja puheenvuoroja*. Julkaisuja 73. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, Nuorisotutkimusverkosto, 169–200.

Ihanainen, Pekka (1991) *Koulun ja opetuksen uudistaminen: kohti gibsonilaista diskurssia*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Kahila, Sinikka (1993) *Opetusmenetelmän merkitys prososiaalisessa oppimisessa – auttamiskäyttämisen edistäminen*. Studies in Sport, Physical Education and Health, 29. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Keskisalo, Anne-Mari (2001) "Puhu homo suomee!" Suomalais- ja maahanmuuttajanuoret kansainvälisessä luokassa. Teoksessa Vesa Puuronen (toim.) *Valkoisen vallan lähettiläät. Rasismien arki ja arjen rasismi*. Tampere: Vastapaino, 173–207.

Kiilakoski, Tomi (2010) "Parempihan se on että sovitellaan ku että ei sovitella." Vertaissovittelu, konfliktit ja koulukulttuuri. Vertaissovittelun ulkopuolinen arviointiraportti. <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisut/verkkojulkaisut> (viitattu 4.3.2011).

Kiilakoski, Tomi & Nieminen, Juha (2007) Pedagogiikka – nuorisotyön pedagogiikat ja uudet haasteet. Teoksessa Tommi Hoikkala & Anna Sell (toim.) *Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet*. Julkaisuja 76. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, 185–188.

Kiilakoski, Tomi & Kivijärvi, Antti & Gretschel, Anu & Merikivi, Jani & Laine, Sofia (tulossa) Nuorten tilat. Teoksessa Mirja Määttä & Tarja Tolonen (toim.) *Annettu, otettu, itse tehty. Nuorten vapaa-aika*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura.

Kiuru, Noora (2008) *The Role of Adolescents' Peer Groups in the School Context*. Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research, 331. University of Jyväskylä.

Koskinen, Sanna (2010) Lapset ja nuoret ympäristökansalaisina. Ympäristökasvatuksen näkökulma osallistumiseen. Julkaisuja 98. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura.

Kyttä, Marketta (2003) *Children in Outdoor Contexts. Affordances and Independent Mobility in the Assessment of Environmental Child Friendliness*. Espoo: Helsinki University of Technology, Centre for Urban and Regional Studies.

Laine, Timo (2003) Maailman avautumisen syntyperistä. Teoksessa Leena Kakkori (toim.) *Katseen tarkentaminen. Kirjoituksia Martin Heideggerin Olemisesta ja ajasta*. Jyväskylän yliopisto, 167–181.

Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma 2007–2011. Pääministeri Matti Vanhasen II hallitus. Opetusministeriön julkaisuja 41.

Lääninhallitusten keskeiset arviot peruspalvelujen tilasta 2007. Lääninhallitusten suorittama toimialansa peruspalvelujen arviointi. Valtiovarainministeriön julkaisuja.

Niemi-Pynttari, Risto (2009) Fleimaus, epäkohteliaisuus vai leikillisuus? Verkossa kiistelyn taidosta. Teoksessa Sirkku Kotilainen (toim.) *Suhteissa mediaan*. Nykyculttuurin tutkimuskeskuksen julkaisuja 99. Jyväskylän yliopisto, 115–132.

Nivala, Elina (2008) Kansalaiskasvatus globaalin ajan hyvinvointiyhteiskunnassa. Kansalaiskasvatuksen sosiaalipedagoginen teoriakehys. Snellman-instituutin A-sarja 24/2008. Kuopio: Snellman-instituutti.

Nummenmaa, Anna Raija & Lautamatti, Liisa (2005) Ryhmässä ja yhdessä – opiskelun työprosessien ohjaus. Teoksessa Anna Raija Nummenmaa & Marjatta Lairio & Vesa Korhonen & Satu Eerola (toim.) *Ohjaus yliopiston oppimisympäristöissä*. Tampere University Press, 103–117.

Nuorisolaki 72/2006. Saatavilla: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060072>> (viitattu 4.3.2011).

Pihlaja, Juha. (2005) *Learning in and for Production. An Activity-Theoretical Study of the Historical Development of Distributed Systems of Generalizing*. Helsinki University Press.

Pekkarinen, Elina (2010) *Stadilaispojat, rikokset ja lastensuojelu*. Julkaisuja 102. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura.

Pennington, Donald C. (2005) *Pienryhmän sosiaalipsykologia (The Social Psychology of Behaviour in Small Groups)*. Suomentanut Marja Ahokas. Helsinki: Gaudeamus.

Perho, Sini (2006) Nuoret rasistisessa nuorisokulttuurissa – etnografinen haastattelu tutkimusvälineenä. Teoksessa Terhi-Anna Wilska & Jaana Lähteenmaa (toim.) *Kultainen nuoruus. Kurkistuksia nuorten hyvinvointiin ja sen tutkimiseen*. Nuorisotutkimusverkosto, Nuorisotutkimusseura, verkkojulkaisusarja, 39–55.

Perho, Sini (2010) *Rasistisuus nuorten yhteisöissä. Tutkimus vuosituhannen vaihteen Joensuusta*. Julkaisuja 103. Helsinki: Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto.

Putnam, Robert D. (2000) *Bowling alone. The Collapse and Revival of American Community*. New York: Touchstone.

Polvi, Singa (2008) Toimitaan yhdessä. Prososiaalisuuden edistäminen osana liikuntakasvatusta. Jyväskylän yliopisto, liikuntatieteiden laitos.

Pösö, Tarja & Honkatukia, Päivi & Nyqvist, Leo. Focus Groups and the Study of Qualitative Research. *Qualitative Research* 2008 (8), 73–89.

Rastas, Anna (2004) Miksi rasismien kokemuksesta on niin vaikea puhua? Teoksessa Arja Jokinen & Laura Huttunen & Anna Kulmala (toim.) *Puhua vastaan ja vaieta. Neuvottelu kulttuurista marginaaleista*. Helsinki: Gaudeamus, 33–55.

Saastamoinen, Mikko (2009) Aikalaiskeskustelua yhteisöllisyydestä. Teoksessa Karin Filander & Marjatta Vanhalakka-Ruoho. *Yhteisöllisyys liikkeessä*. Aikuiskasvatuksen 48. vuosikirja. Helsinki: Kansanvalistusseura, 33–66.

Souto, Anne-Mari (2006) Arkipäivän rasismi ja osallistuva nuorisotutkimus monikulttuurisen koulun arjessa. Teoksessa Terhi-Anna Wilska & Jaana Lähteenmaa (toim.) *Kultainen nuoruus. Kurkistuksia nuorten hyvinvointiin ja sen tutkimiseen*. Verkkojulkaisusarja. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, 28–38.

Takkunen, Ulla-Maija (2006) Ammatilliseen koulutukseen valmentavat opetusmoduulit. KOVA-projektin loppuraportti. Hyvinkään-Riihimäen aikuiskoulutuskeskus.

Tolonen, Tarja (2008) Menestys, pärjääminen ja syrjäytyminen – Nuorten elämäntyylit ja luokkaerot. Teoksessa Tarja Tolonen (toim.) Yhteiskuntaluokka ja sukupuoli. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, 122–145.

Tolonen, Tarja (2010) Yhteiskuntaluokan ja paikallisuuden merkitys nuorten ryhmien ja tyylien muotoutumisessa. *Nuorisotutkimus* 28 (2), 3–22.

Vesikansa, Sari (1988a) *Toimintaan nuorten kanssa 1*. Perustietoa nuorisotyöntekijöille. Kansalaiskasvatuksen kerhokeskus.

Vesikansa, Sari (1988b) *Toimintaan nuorten kanssa 2*. Perustietoa nuorisotyöntekijöille. Kansalaiskasvatuksen kerhokeskus.

Weller, Susie (2007) Managing the move to secondary school: The significance of children's social capital. In Helena Helve & John Bynner (eds.) *Youth and Social Capital*. London: Tufnell Press, 107–125.

Young, K. (1999) The youth worker as guide, philosopher and friend. The realities of participation and empowerment. Teoksessa Banks, S. (toim.) *Ethical issues in youth work*. London: Routledge.

Julkaisuja 03/2011

Mitä mieltä nuoret ovat nuorisotyöstä? Miten nuorten osallisuutta nuorisotalotoiminnassa voidaan kehittää? Entä miltä kasvatettavana oleminen nuorista itsestään tuntuu?

Näihin kysymyksiin tartutaan Nuorisotutkimusverkoston tutkijan Anu Gretschelin monivuotiseen toimintatutkimukseen perustuvassa julkaisussa.

Gretschel tutkimustiimeineen vietti aikaa nuorisotaloilla kahdessa kaupungissa ja haastoi taloilla käyvät nuoret keskustelemaan nuorisotyön tavoitteista, nuorten ja ohjaajien tekemisistä, nuorisotyön tarjoamista merkittävistä hetkistä, nuorisotalojen demokratian tilasta ja nuorten toimijuuden esteistä.

Nuorisopalveluja käyttävien nuorten mielipiteitä on tätä ennen harvoin, jos koskaan, kartoitettu laadullisin menetelmin näin laajasti. Tutkimus antaa monia uusia näkökulmia mm. nuorisotaloyhteisöjen kehittämiseen.